

letnik XCVIII - leto 1996

10

SLOVENSKI ČEBELAR

leto 1873 - pričetek periodičnega čebelarskega tiska na slovenskem

Janez Mihelič: Čebelarška družina Lovrenc na Pohorju je ob 75 letnici ustanovitve odprla nov čebelarški dom in čebelarško pot	261	Janez Mihelič: A Beekeepers society Lovrenc na Pohorju is celebrated 75 years of organization and opening beekeepers hall and learning route	261
Franc Šivic: Moč selekcije	264	Franc Šivic: The power of selection	264
Janez Mihelič: Čebelarški dan na Radgonskem kmetijskem sejmu	265	Janez Mihelič: A Beekeepers day on the Radgona fair	265
IZKUŠNJE NAŠIH ČEBELARJEV		THE EXPERIENCE OF OUR BEEKEEPERS	
Marjan Debelak: Prezimovanje polno razvitihi čebeljih družin v veliki panjski prostornini	267	Marjan Debelak: Wintering of Bee families in large Bee hives	267
Janko Božič: Kaj sem delal v ZDA? Fiziološke osnove vzbujenja in motivacije čebel za pašno aktivnost	271	Janko Božič: My work in USA	271
ČEBELARJEVA MESEČNA OPRAVILA		BEEKEEPER OCCUPATIONS	
Janez Brvar: Čebelarjeva opravila v oktobru	273	Janez Brvar: Beekeepers occupations in October	273
IZ TUJE LITERATURE		FROM THE FOREIGN LITERATURE	
A. B. Domingo: Čebelarstvo v Sao Paulu v Braziliji	276	A. B. Domingo: Beekeeping in Sao Paulo Brasilia	276
IZ DRUŠTVENEGA ŽIVLJENJA		FROM THE SOCIETYS LIFE	
Boris Seražin: Dogovor o cenah medu na tržnicah	277	Boris Seražin: Agriment about honey prices on the market	277
ČZS: Država regresira analizo medu	277	ČZS: The government suppot a honey anaysis	277
ČZS: Obvestilo mentorjem čebelarških krožkov	278	ČZS: A message for a mentors of young beekeepers	278
MALI OGLASI		SMALL ADVERTISEMENTS	
Stane Sajevec: Mariborski čebelarški klub dejaven tudi v novi sezoni	278	Stane Sajevec: A beekeepers club in Maribor is active in a new session	278
Janez Mihelič: XXXV. mednarodni čebelarški kongres, ob stoletnici Apimondije, bo v Antverpnu v Belgiji, 1. do 6. septembra 1997	279	Janez Mihelič: A international congress of Beekeepers will occur in Antwerp in Belgium	279
V SPOMIN		IN MEMORIAM	
Janez Grad: Čmrlj – prijazni krilati kosmatinčki – bližnji sorodniki čebel (nadaljevanje iz št. 7)	282	Janez Grad: Bumble bees for Pleasure ..	282
Janez Mihelič: Grosupeljski čebelarji na obisku pri Janezu Pislaku	286	Janez Mihelič: A Beekeepers from Gro suplje has visited Janko Pislak	286
NAŠI ZNANI ČEBELARJI		OUR WELL KNOWN BEEKEEPERS	
Marjan Debelak: Henrik Zaletel – čebelarški romantik (nadaljevanje)	289	Marjan Debelak: Henrik Zaletel – A romantic Beekeeper	289
Jožef Koki: Čebelarška družina Predvor je praznovala	291	Jože Koki: A Beekeepers society Predvor has celebrated a jubilee	291
OBVESTILA			

Pogled na nov čebelarški dom v Lovrencu na Pohorju med otvoritvijo. Foto: J. Mihelič

ČEBELARSKA DRUŽINA LOVRENC NA POHORJU JE OB 75-LETNICI USTANOVITVE ODPRLA NOV ČEBELARSKI DOM IN ČEBELARSKO UČNO POT

prof. JANEZ MIHELIČ

Da so štajerski čebelarji marljivi in dobri organizatorji, so dokazali člani Čebelarске družine Lovrenc na Pohorju na čelu s predsednico Margareto Kačič, saj so 10. avgusta letos praznovali petinšedemdesetletnico svoje čebelarске organizacije, hkrati pa so odprli nov in zelo lep čebelarški dom in učno čebelarско pot. Ob novem čebelarškem domu na Lovrencu na Pohorju se je zbralo več kot 300 čebelarjev in ljubiteljev čebelarstva. Prišli so iz bližnjih in daljnih krajev, med njimi tudi številni gostje, župan občine Ruše g. Franc Ledinek, predsednik MZČD Maribor g. Stanko Čuček, predsednica krajevne skupnosti Lovrenc ga. Milena Pečnik, predstavnik Čebelarске zveze Slovenije prof. Janez Mihelič, predstavniki sosednjih čebelarških društev in drugi.

V zelo lepem okolju pohorskih gozdov so si udeleženci prireditve ogledali nov čebelarški dom, ki so ga zgradili člani ČD Lovrenc. Nešteto prostovoljnih ur članov

čebelarске družine in veliko prispevkov okoliških kmetov in prebivalcev je bilo vloženih v ta objekt, ki bo v prihodnje v ponos vseh pohorskih in tudi štajerskih čebelarjev. Nanj pa smo lahko ponosni tudi vsi slovenski čebelarji, saj so lovrenški čebelarji dokazali, da je tudi v teh, za čebelarje hudih časih, z dobro voljo, iznajdljivostjo in prizadevnostjo mogoče premagati vse težave in

Predsednica ČD Lovrenc na Pohorju Marjeta Kačič je prva pozdravila udeležence proslave.

Župan občine Ruše g. Ledinek in predsednica g. Kačič sta prerezala vrvico na vratih novega čebelarškega doma.

Foto: J. Mihelič

napredovati ter si izboljšati razmere za društveno življenje in strokovno izpopolnjevanje čebelarjev.

Vse zbrane je najprej pozdravila predsednica ČD Lovrenc ga. Margareta Kačič, nato pa je spregovorila o zgodovini čebelarške družine vse od ustanovitve leta 1921 do danes.

V teh 75 letih je družini predsedovalo šestnajst predsednikov. Povečini časi niso bili rožnati, saj ni šlo samo za obstoj čebelarstva, ampak med vojno tudi za obstoj naroda. Uspelo jim je ohraniti čebelarje skupaj tudi v najhujših časih. Seveda so si vsi prizadevali, da bi strokovno napredovali in bili tako pri čebelarjenju uspešnejši. Največje uspehe pri delu pa so dosegli v zadnjih letih, ko sta bila predsednika g. Miha Šlaus in ga. Marjeta Kačič. Tako so

leta 1983 ustanovili čebelarški krožek pod vodstvom predsednika Miha Šlause. Leta 1991 so lovrenški čebelarji že organizirali srečanje in tekmovanje mladih čebelarjev iz vse Slovenije, ob tej priložnosti pa so domačemu čebelarškemu krožku izročili tudi ličen čebeljak ob šoli. Ta čebeljak je zdaj sestavni del čebelarške učne poti. Danes ima čebelarška družina tudi precej podpornih članov med njimi celo nekaj izseljencev iz Kalifornije in Avstralije. Njihova gmotna pomoč nikakor ni zanemarljiva. Seveda pa je največji dosežek zgraditev čebelarškega doma, in to v izjemno kratkem času. Na občnem zboru februarja 1995 je član upravnega odbora družine Franc Javornik predlagal, naj družina zgradi svoj čebelarški dom. Predlog je bil sprejet in Franc Javornik je postal predsed-

Gostje pred novim domom lovrenških čebelarjev.

nik gradbenega odbora. Skupaj s predsednico sta vložila največ naporov, da je konec julija delo že steklo. Skupaj s pripravami je bil dom ob pomoči številnih ur prostovoljnega dela članov in brezplačnega dela različnih obrtnikov v letu dni zgrajen. V gradbenem odboru so bili poleg obeh naštetih še Franc Tinče, Ivan Skutnik, Izidor Obrulj, Vlado Pušnik, Karel Oder in Dušan Fornezzi. Predsednica Marjeta Kačič se je na koncu zahvalila vsem, ki so pri delu nesebično pomagali.

Nekaj besed je povedal tudi predsednik Medobčinske čebelarke zveze Maribor g. Stanko Čuček. Povedal je, da je bila leta 1923 na predlog Čebelarke podružnice Lovrenc na Pohorju ustanovljena Zveza čebelarških podružnic Maribor. Sprva je povezovala 14 čebelarških podružnic, pozneje pa se je število podružnic iz leta v leto povečevalo. Na koncu je domačim čebelarjem čestital za uspešno delo in še posebej za zgraditev čebelarskega doma.

Kot zadnji je čebelarjem spregovoril župan občine Ruše g. Franc Ledinek: »Pred leti, ko smo Lovrenčani praznovali 900. obletnico poselitve teh krajev, ste se tudi čebelarji dejavno vključili v priprave praznovanja tega jubileja. Takrat ste organizirali republiško srečanje mladih čebelarjev, danes pa bi bilo to že državno srečanje. Zelo sem bil presenečen, da se je toliko mladih zapisalo čebelarstvu in čebelarstvu. Priznam, to je bilo zame prvo srečanje s čebelarstvom, čeprav sem vedel, da na Lovrencu deluje skupina zanesenjakov, ki jim ne gre toliko za zaslužek, ampak predvsem za to, da bi čim večjemu krogu ljudi približali pravi pomen čebelarstva. Mislim, da se v tem prostoru ni bati za obstoj te dejavnosti, to pa dokazuje tudi današnja slovesnost ob odprtju novega čebelarskega doma in čebelarke učne poti. Vsi se boste strinjali, da lahko govorimo kar o čebelarskem centru, ki ga bodo gotovo radi obiskovali tako čebelarji kot njihovi simpatizerji. Zelo pa bom vesel, če bo dovolj posluha tudi na vseh treh osnovnih šolah v naši občini in po vsej domovini, da bi mentorji lahko pripeljali svoje učence v to idilično okolje med panje. Nenazadnje bom zelo vesel tudi vsakega turista, saj bo tukaj našel

Tajnik MČZM g. Kolbl in znani štajerski čebelar g. Brvar v ozadju pa čebelnjak, ki krasí novi čebelarski dom. Foto: J. Mihelič

prijazne ljudi. Veliko je še treba storiti za razvoj turizma, a lovrenški čebelarji so nam lahko za zgled. Na močvirnem in zapuščenem zemljišču je nastalo nekaj, kar je lahko v ponos njim samim in vsem domačinom. V imenu občine Ruše, v svojem osebnem imenu in v imenu vseh, ki smo tukaj zbrani, jim čestitam in želim, da dom ne bi nikoli sameval, ker ne bi bilo več čebelarjev, ki bi se v njem srečevali. Mi vam bomo pri tem pomagali tudi vnaprej.«

Nato sta predsednica ga. Marjeta Kačič in župan g. Ledinek skupaj prerezala trak pred čebelarskim domom in ga tako simbolično izročila v uporabo čebelarjem. Ob koncu je nastopila še domača folklorna skupina, za zabavo pa je igral domači orkester in ob dobro obloženih mizah razveseljeval navzoče še dolgo v noč. Domači čebelarji so ob tej priložnosti dali natisniti tudi posebne kape in majice z napisom »Čebelarška družina Lovrenc«, za to pa ima največ zaslug g. Vlado Pušnik. Vsem lovrenškim čebelarjem želim tudi v svojem imenu še veliko uspehov.

MOČ SELEKCIJE

inž. FRANC ŠIVIC

Med svetovnim kongresom Apimondie lani v Švici sem se med drugim pogovarjal tudi z nekaterimi vzrejevalci matic. Enega med njimi, g. Schneiderja iz okolice Berna, sem celo obiskal na njegovem domu in tam sem lahko videl, kako vzreja matice kranjske pasme, in spoznal težave, s katerimi se srečuje.

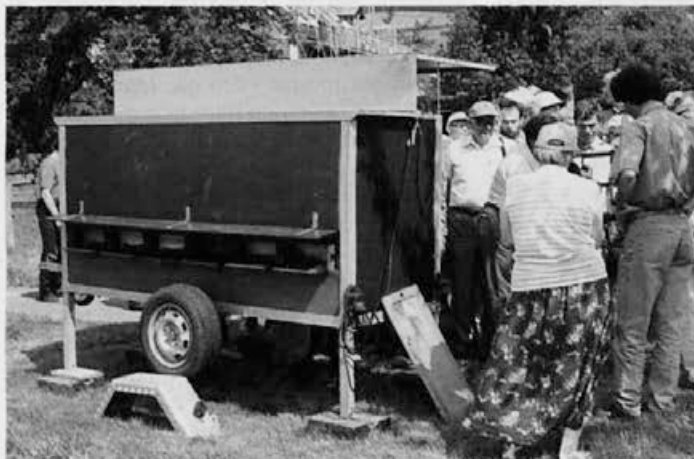
Vsako leto kupi pri priznanih avstrijskih vzrejevalcih po nekaj deset matic, jih naseli v svoje panje, ki so nekoliko podobni našim žnidaršičem, naslednje leto pa iz njih jemlje vzrejno gradivo, seveda iz družin, ki se mu zdijo najboljše. Sam priznava, da njegova selekcija ni prava, ker čebelarji v panjih z omejeno prostornino. Toda to delo so morali že prej dobro opraviti njegovi avstrijski kolegi v nakladnih panjih, zato ne izgublja časa z izbiro, ampak se posveča predvsem vzreji. Ker je čebelarstvo poleg gozdarske službe zanj dopolnilna dejavnost, vzgoji največ tisoč matic na leto, prodal pa bi jih lahko vsaj petkrat več. Zato že dalj časa razmišlja, da bi se povezal z enim od slovenskih vzrejevalcev in skupaj z njim nastopal na švicarskem tržišču. Vendar tega doslej še ni storil.

Pred nekaj leti je kupil v Sloveniji pet matic, da bi jih doma primerjal z avstrijskimi. Spomladi so imele družine slovenskih sivk najburnejši razvoj, prehitile so avstrijske, že sredi maja so nastavile matičnike in se

začele vse po vrsti pripravljati na rojenje. Družine z avstrijskimi maticami so odlično izrabile smrekovo pašo, slovenske pa so rojile, namesto da bi delale. Ker so bile vse družine na istem stojišču in oskrbovane na enak način, tiči vzrok za neuspeh naših matic v nepravilni selekciji. G. Schneider meni, da je uspešna izbira, zlasti na nerojivost, mogoča le v panjih z neomejeno prostornino, v katerih lahko matice pokažejo vse svoje sposobnosti, pa tudi nespособnosti.

Kljub začetnemu razočaranju bo občasno še kupil kakšno našo matico in jo preizkuša v svojem čebelnjaku, saj upa, da bomo znali sčasoma z vztrajno izbiro vendarle izkoreniniti pretirano rojivost naših čebel.

Na pozitivne rezultate pri odbiri v čebelarstvu ni treba vedno čakati v nedogled. Včasih jih dobimo že po enem ali dveh letih vztrajnega dela, o tem pa nas prepriča primer znanega italijanskega čebelarja in vzrejevalca matic Francesca Campeseja. Glavna in najizdatnejša paša v njegovem kraju je paša na mani medčega škržata. Povprečni letni donosi so 30 kilogramov na panj in takšne rezultate je imel sprva tudi Campese. Toda kmalu je opazil, da so nekatere družine nabirale precej več, saj so imele po končani paši štiri ali pet polnih naklad, iz njih pa je iztočil 80 kg medu. Ko

Prevozni čebelnjaček last g. Schneiderja iz Švice. Panji so nekoliko podobni našim AŽ panjem.
Foto: F. Šivic

Italijanski vzrejevalec Francesco Campese pregleduje svoj DB panj. Foto: F. Šivic

je analiziral posamezne družine, je ugotovil, da so imele ves čas obilo zalege, saj so čebele ves med nosile v mediščne naklade. Zato so bile tudi zelo živalne in polne delovne vname. Pri povprečnih družinah pa so čebele v začetku avgusta matice zablokirale z medom, zalega se je skrčila in z njo tudi število čebel. Gre torej za pojav, ki ga dobro poznamo s hojevih paš, če trajajo tudi avgusta. V teh panjih se je razmeroma zgodaj pojavilo še uničujoče delovanje varoze, kajti zaradi trajajoče

Samo čebelje družine z najbolj rodovitnimi maticami lahko dobro izkoriščajo pozno poletne paše.

paše je niso smeli zdraviti s kemijskimi sredstvi.

Na podlagi opazovanja in primerjave podatkov, ki jih mora vzrejevalec imeti za vsako svojo matico, je sklepal, da je lastnost dobre izrabe paše na mani medečega škržata dedna. Naslednjo pomlad je vzel vzrejno gradivo samo iz najboljših medarjev in že jeseni so njegove čebele nabrale rekordno povprečje 80 kilogramov. Prepričan je, da je ta izjemen rezultat samo posledica uspešne selekcije, kajti paša na škržatu je v njegovem kraju stalna, okoliški čebelarji pa še vedno dosegajo enako povprečje, kakor ga je dosegal poprej sam, torej 30 kilogramov na panj. Z izbiro bo nadaljeval, saj je prepričan, da 80 kilogramov ne more biti zgornja meja in da jo je z vztrajnim in načrtnim delom mogoče preseči. Boji se le, da bo večja ponudba medu na tržišču povzročila znižanje cene temnega manovca. Lani je za kilogram tega medu prejel 3600 lir. Seveda je to grosistična odkupna cena. Omeniti moram, da italijanski kupci temnih medov ne marajo, zato čebelarji skoraj vse izvozijo v severne dele Evrope.

ČEBELARSKI DAN NA RADGONSKEM KMETIJSKEM SEJMU

prof. JANEZ MIHELIC

25. avgust je bil na Mednarodnem čebelarskem sejmu v Gornji Radgoni čebelarski dan. Na ta dan so organizatorji sejma v sodelovanju s Čebelarskim društvom Gornja Radgona pripravili strokovno čebelarsko posvetovanje o čebeljih boleznih. Predavala sta dr. Aleš Gregorc z Veterinarske fakultete v Ljubljani in dr. vet. med. Janez Jelenc, veterinarski pospeševalec iz Kra-

nja. Predavanji sta bili nadvse zanimivi tako za velike kakor tudi ljubiteljske čebelarje. Predavateljica sta obravnavala predvsem tri žgoče probleme čebelarjev. Dr. Aleš Gregorc je spregovoril o poapneli zalegi in varozi, dr. vet. med. Janez Jelenc pa je čebelarje seznanil z jesenskim zatiranjem hude gnilobe čebelje zalege.

Predavanj so se udeležili številni čebe-

Janez Jelenc med predavanjem o hudih gnilobi čebelje zalege.

Foto: J. Mihelič

larji iz vseh krajev Slovenije – vseh je bilo približno tristo – tako da je bila dvorana precej premajhna za tako množico. Organizatorji sejma bodo morali v prihodnje gotovo razmišljati o preureditvi in širitvi dvorane, da bodo predavanja potekala v boljših razmerah. Zasluga za tako velik obisk gre prizadevnim organizatorjem sejma, saj so pisno povabili vsa čebelarstva društva, prav tako pa tudi Antonu Novaku, dolgoletnemu predsedniku ČD Gornja Radgona, ki je vložil veliko truda v izvedbo in pripravo tega posvetovanja čebelarjev. Razveseljivo je, da se je posveta udeležilo veliko čebelarjev iz zelo oddaljenih krajev Primorske in tudi Dolenjske.

Dr. Gregorc je v svojem predavanju poudaril, da so dejavniki, ki pospešujejo pojav poapnele zalege, tako zunanji kakor tudi notranji. Bolezen se najpogosteje pojavlja spomladi in sprva povzroči zmanjšanje števila čebel v družinah, zaradi česar je manjša tudi količina čebeljih pridelkov. Pri pojavljanju bolezni obstaja povezava med genetskimi vplivi, pašnimi razmerami in čistilnim nagonom čebel. Zaradi tega mora biti zdravljenje te bolezni kombinirano: uporabljati moramo zdravila in hkrati izkoriščati nekatere lastnosti čebelje družine, zlasti pojav posamičnega izrazitega čistilnega nagona v posameznih družinah. Ker za zdaj nimamo zelo učinkovitega zdravila proti poapneli zalegi, mora čebelar izvajati več ukrepov hkrati, saj bo le na ta način zmanjšal gospodarsko škodo na minimum.

Sicer pa se moramo čebelarji sprijazniti z dejstvom, da znamo živeti s poapnelo zalego, podobno kakor smo to dosegli pri varozih.

Dr. vet. med. Janez Jelenc pa je ob pomoči diapozitivov prikazal jesenski način saniranja čebelje družine, v kateri se je leta 1995 pojavila huda gniloba. Gre za pretresanje čebel na satnice, dodajanje zdravil in krmljenje, ki omogoča, da čebele zgradijo novo neokuženo satje, na katerem po njegovih izkušnjah dobro prezimijo. Vse več je namreč čebelarstev, v katerih čebelarji to bolezen v prvi fazi odkrijejo že sami in v katerih je mogoče z odstranitvijo okuženih zaleženih satov, pretresanjem na satnice in zdravljenjem doseči zelo dober rezultat. Ker pa je delo zelo zahtevno, mora potekati pod strokovnim nadzorom veterinarja specialista. Seveda pa je odločitev za zdravljenje odvisna od stopnje okuženosti, to pa je za končni uspeh zdravljenja zelo pomembno.

Po obeh predavanjih je sledila razprava, največ vprašanj je bilo v zvezi s poapnelo zalego, ki je očitno ponekod še zelo velik problem, kakor so povedali čebelarji. Čim hitreje si želijo uspešno zdravlilo. Ker pa tega verjetno še ne bo tako kmalu, si bomo morali pomagati na različne načine. Pri tem morajo imeti prednost naravni načini preprečevanja z dodajanjem organskih kislin. Priporočljivo je dodajati po liter domačega kisa na deset litrov sladkorne raztopine (oziroma tri decilitre kisa za vlaga-

Dvorana je bila nabito polna čebelarjev, ki so živahno postavljali vprašanja predavateljem.

nje) ali 25 g v vodi raztopljene citronske kisline na deset litrov sladkorne raztopine, seveda poleg drugih ukrepov v okviru dobre biološke oskrbe čebel. Citronsko kislino ne dodajamo v zimsko krmo, ker ta v satju kristalizira.

Po razpravi je predsednica založbe Kmečki glas navzoče seznanila s pripravami na novo čebelarstvo knjigo, ki jo bo založba izdala prihodnje leto in pri pripravi

katere sodeluje več uglednih slovenskih strokovnjakov in čebelarjev. Nekateri avtorji so nato v strnjeni obliki predstavili tudi poglavja knjige, ki so jih napisali. Navzoče je nato pozdravil tudi direktor podjetja Medex iz Ljubljane. Ob koncu je vse nagovoril še Anton Novak. Čebelarjem se je zahvalil za obisk in jih povabil, naj se udeležijo tudi čebelarstvega dne na kmetijskem sejmu leta 1997.

Izkušnje naših čebelarjev

PREZIMOVANJE POLNO RAZVITIH ČEBELJIH DRUŽIN V VELIKI PANJSKI PROSTORNINI

MARJAN DEBELAK

Že pred dvajsetimi leti, še bolj pa prejšnjo zimo, sem se prepričal, da je za polno razvite čebelje družine zelo ugodno, celo nujno, da jim čebelar pusti za prezimovanje toliko panjskega, s satjem napolnjenega prostora, kot ga je družina zasedala, preden se je stisnila v zimsko gručo.

To prepričanje je nekoliko v nasprotju s čebelarstevskimi navodili in prakso pri čebelarjenju z našim najbolj priljubljenim panjem (AŽ).

Po teh navodilih je treba družine takoj po zadnji paši – torej še v poznem poletju, ko

so na višku svoje moči – skrčiti na prostor za prezimovanje in jim začeti dodajati zimsko zalogo. Pri standardnih 9- ali 10-satnih žnideršičih s tem ukrepom zmanjšamo prostor čebeljega bivališča za polovico oziroma na en oddelek z 9–10 sati. Če sledimo navodilom, ki jih najdemo predvsem v nekoliko starejših čebelarstevskih učbenikih, naj bi čebelar prostor za prezimovanje družin kolikor mogoče prilagajal obsegu satnega prostora v panju, ki ga zasedajo čebele.

Seveda tega čebele v vsej dobi, odkar bivajo na zemlji, same od sebe niso počele!

Prezimovanje v celi prostornini zakladnega AŽ panja. Na spodnji zakladi je obešeno Francičevo pitalno korito. Zaklade še niso odete s toplimi pregrinjali. Foto: M. Debelak

Zastavlja se vprašanje, ali jim človek s tem ukrepom res toliko pomaga, da se tak napor splača?

Predstavljamo si, da dobro razvita čebelja družina še pred zimskim mrazom množično zaseda vseh 18 ali 20 satov v žnideršiču. Ko decembra, januarja in februarja pritisne hud mraz, se družina stisne v zimsko gručo, ki obsega morda le četrtno prvotnega prostora, to je pet satov ali šest ulic v eni etaži panja. Koliko satov bi moral čebelar vzeti taki družini pri jesenskem zoževanju družin in spomladanskem zoževanju čebeljega gnezda? Ali petnajst, ali nobenega, ali nekaj vmes?

Po mojih izkušnjah iz dolgotrajne preizkusne dobe zakladnega čebelarjenja in velikoprostorninskega prezimovanja dobro razvitih čebeljih družin – nobenega!

Ker čebelarji vse bolj čebelarimo z res močnimi družinami in nekateri tudi v velikoprostorninskih panjih, so postala tudi navodila za prezimovanje v novejših učbenikih

bolj popustljiva. Zdaj že dopuščajo možnost, da lahko čebelar, če že hoče, zazimi močne družine tudi v večji prostornini. Tako na primer pri žnideršičih kar v obeh etažah na 20 ali 18 satih, pri nakladnih panjih (LR) pa v dveh nakladah.

Sploh lahko opazimo, da so v številnih čebelarskih učbenikih in razpravah čebelje družine v nakladnih panjih celo biološko še zdaj obravnavane drugače kot v listovnih. Eden od vzrokov je morda v tem, da so imeli v določenem obdobju sodobnega čebelarjenja le družine v nakladnih panjih dovolj panjske prostornine za popoln razvoj v res močne skupnosti.

Družine v nakladnih panjih, na primer, so lahko in celo morajo biti kolikor se da močne. Zanje ne velja mnenje, da največ prinesejo družine, ki niso najbolj močne. Zanje so dobre naše ali katere koli pašne prilike in tako dalje.

Pri opazovanju življenja čebeljih družin v AŽ panjih vidimo skozi zamreženi okenci, kako družina, ki jo je mraz prisilil k zgručanju, spreminja velikost gručice – se krči in napihuje. To kaže da se družina odziva na zunanje temperaturne razmere in toplotne potrebe v gnezdu.

Ob najhujšem mrazu v panju ni zalege ali pa jo je od sredine januarja naprej razmeroma malo prav v sredini gručice. Čeprav družina tedaj morda zaseda le tretino ali četrtno razpoložljivega satja v panju, ji to ne škoduje. V gručici si sama ustvarja primerne toplotne razmere. Takoj, ko se otopli, pa družina razpira in večja gručica ter obsega vse več satja, dokler končno ob ugodni zunanji temperaturi in povečanem obsegu zalege znova ne zasede vseh satov v panju, tako kot jih je pred zazimljenjem. Normalno majhno zimsko odmiranje čebel družina že učinkovito nadomešča z mladinci, ki se tudi na Gorenjskem začnejo izlegati že sredi februarja.

To dogajanje redno spremljam pri svojih družinah v AŽ panjih. V njih že 20 let zazimujem družine v dveh etažah iz distančnim vložkom namesto matične rešetke. Tako zazimljene družine povečini že sredi marca brez dražilnega krmljenja znova zasedajo vse sate v panju. Najpozneje sredi aprila je za okenskimi mrežicami »vse

sl. 1

PREZIMOVANJE V ENI ETAŽI

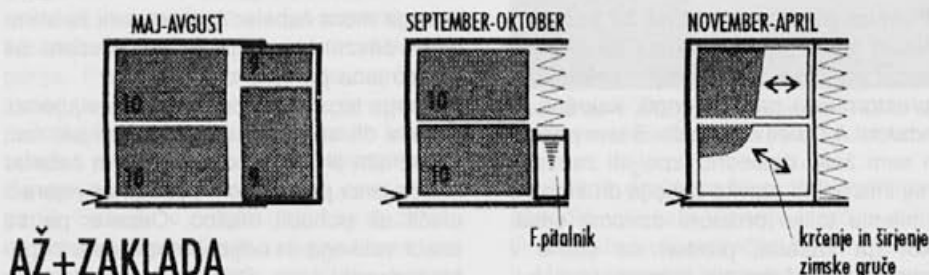

AŽ

Čebelarji družinam v AŽ panjih, pri katerih (še) ne uporabljajo možnosti večanja prostornine na več kot 18 ali 20 satov, navadno ob koncu pašne sezone spraznijo polovico panja (medišče) in jih začnejo krmili. Če satje pustijo nad matično rešetko, čebele tudi vanj nanosijo sladkor. Družine se pozimi skrčijo v zimsko gručo, zato jim v zgodnjih spomladanskih dneh nekateri odvzamejo še nekaj satov. Take družine lahko ob čebelarjevi pomoči postanejo močne, ne pa polno oziroma kar najbolj razvite.

sl. 2

PREZIMOVANJE V DVEH ETAŽAH

AŽ+ZAKLADA

Čebelar, ki pri čebelarjenju z AŽ panji uporablja tudi možnost večanja prostornine (v prikazanem primeru z zaklado), ob koncu pašne sezone tudi skrči družino, vendar le za tretjino panjske prostornine. Družini omogoča kar najboljše možnosti za prezimovanje na 18 ali 20 satih, zloženih v dve etaži. V takih razmerah se družine lahko razvijejo do največje moči ali polne razvitosti.

sl. 3

PREZIMOVANJE V CELI VELIKI PROSTORNINI

AŽ+ZAKLADA

TIPIČNO PREZIMOVANJE V AŽ PANJU

S poskusom je potrjeno, da polno razvita (močna) družina odlično prezimi in se razvija tudi, če zimo ohrani vse satje in seveda tudi celotno prostornino velikoprostorninske panjske enote (v prikazanem primeru standardni AŽ panj z zaklado brez matične rešetke).

črno« in družina podseda.

Proti koncu aprila družinam že redno dodajam tretji oddelek AŽ panja oziroma zaklado.

V tem obdobju družinam, ki smo jih jeseni stisnili v eno etažo AŽ panja, šele odpiramo drugo . . .

Dvoetažno prezimovanje močnih družin je ključ za doseg hitre in največje možne razvitosti družin, in to brez čebelarjevih posegov v panj v občutljivem zimsko-pomladanskem času in brez mučnega zimsko-pomladanskega dražilnega krmljenja!

Seveda moramo biti najprej prepričani v resničnost čebelarskega pravila, da ENKRAT MOČNEJŠA DRUŽINA PRINESE VEČ KOT ENKRAT VEČ MEDU! Nato pa moramo tudi poskrbeti, da bodo naši pridobitni panji velikoprostorninski.

Poskus prezimovanja na 30 satih

Minulo zimo sem preizkusil še skrajno možnost prezimovanja družin v celotni velikoprostorninski panjski enoti, kakršna je standardni AŽ panj z zaklado. S tem poskusom sem želel dosledno izpeljati zamisel, da naj ima polno razvita čebelja družina ob zazimljenju toliko prostora oziroma satja, kolikor ga zaseda, preden se stisne v zimsko gručo. V mojem primeru tako pustim družini tudi čez zimo vse satje, kolikor ga gre v AŽ panj z zaklado.

Kako je poskus potekal? Ko sem drugim družinam v AŽ panjih sredi avgusta odvzel matice in jih pri tem stiskal v tretjino manjši prostor, sta poskusni družini ohranili vse satovje, vključno z zaklado, s katere sem snel matično rešetko, in se pripravljali na zimo brez nasilnega utesnjevanja.

Kolikor vem se začnejo čebele iz preveč polnega panja izgubljati, zato menim, da opustitev zoževanja močnih družin prispeva k ohranitvi njihove čebelnosti.

Zaklade odvezam ob koncu pašne sezone, ob začetku izpolnjevanja zimskih zalog hrane. Vsem družinam tedaj vstavim Francičeve pitalnike in jih začnem krmiti. Tudi poskusnima družinama sem koriti obesil na vratca zaklade, pripravljene za tak primer.

Z dotokom hrane čebelje družine navadno povečajo zalegalno vneto. Vse do-

slej pa si nisem znal razložiti, zakaj moje močne družine po utesnitvi, kljub krmljenju in s še vedno dovolj satnega prostora v panjih, niso povečevale količine zalege, ampak so zalego celo zmanjšale.

Le družini, ki sta ohranili prostor in satje sta se vedli po pričakovanju in sta živahneje zalegali.

Po mojem čebele, prisiljene k drenjanju, instinktivno zmanjšajo gojenje zalege, kajti s povečanjem številčnosti družine bi samo še povečale gnečo v panju. Čebele dobro vedo, kaj rabijo in kaj hočejo, zato jim lahko pripišemo tudi to »vedenje«.

Zoževanje družin za prezimovanje sodi med čebelarske ukrepe, s katerimi odločneje, pogosto celo nasilno posegamo v čebelje domovanje. Tudi čebelar si mora vzeti precej časa in dobro mora znati presoditi, kako urediti družino za zimo. Na koncu posega mora čebelar še poskrbeti za shranitev odvzetega satja in za odvzete ali izpraznjene panjske dele.

Vsega tega ni, če družin ne utesnjujemo. Čebele ohranijo blažen mir in panjski red, ne ogroža jih nevarnost, da bi jim čebelar morda prav pri zadnjem posegu po nesreči uničil ali pohabil matico. Čebelar pa se znebi velikega in odgovornega dela in prihrani precej časa. Prav tako tudi ni več v zadregi, kam s »šaro«, če ima zaradi nje težave pri skladiščenju.

Pomislimo tudi, da z opuščnim utesnjevalnim ukrepom prihranimo tudi spomladansko ponovitev ukrepa v nasprotnem vrstnem redu!

In kakšno je bilo prezimovanje v tako nenavadno velikem panjskem prostoru? Kadar koli se podajamo v neznano, se vedno spopadamo tudi z nekakšno negotovostjo. Doslej namreč niti v svojih izkušnjah niti v knjigah nisem našel opore, da bi točno vedel, kako bodo čebele sprejele to, sicer zelo naravno možnost prezimovanja, za katero so bile v službi pri ljudeh doslej prikrajšane.

Najprej me je zanimalo, kako bodo v tako veliki satni prostornini razporedile hrano. Prepustil sem jim, da so hrano razmestile tako, kot jim je ustrezalo. Očitno so to znale narediti brezhibno, saj so ob približno enaki količini dodatne hrane, kot so jo imele

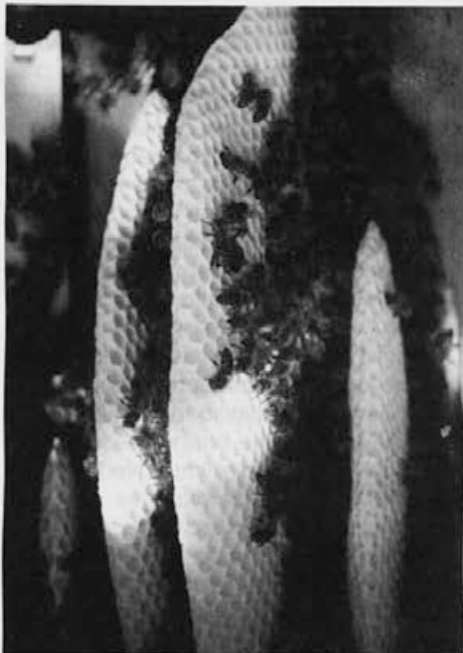
druge za tretjino zožene pridobitne družine (15–20 kg), odlično prezimile celo v minuli, nadpovprečno dolgi in zelo mrzli zimi.

Tudi odevanje oziroma opaženje panjev z vstavljenimi zakladami mi je povzročilo nekaj skrbi. Zaklade doslej namreč niso bile mišljene kot zimski dodatek panjem. Ob straneh sem jih sicer »oblekel« s stiroporom in pred vratca postavil še blazino iz penaste gume za »dihanje« in odvod vlage. Celotno skladanico panjev pa imam tako ali tako pozimi vedno odeto še s toplim pregrinjalom iz odsluženih odej. Spomladi sem videl, da je bila moja skrb za opaženje nekoliko pretirana in bi čebele verjetno prav tako dobro shajale, če bi jih z zadnje strani samo odel s toplim in zračnim posteljnim pregrinjalom. To si seveda lahko privoščimo tisti, ki čebelarimo v čebelnjakih.

Občasno sem med poskusom nekoliko pokukal in z močno baterijo posvetil skozi zamrežene zračnike na vratcih zaklade v panja. Presenečalo me je, da so čebele zasedale vse sate v zakladi še prav do začetka hudega mraza. Šele ko jih je mraz prisilil v zimsko gručo, so počasi zginevale z mojega zornega kota globlje v notranjost panja. Seveda, v zimsko gručo so se skrčile na vnaprej pripravljenih zalogah hrane, primaknjene k steni, kjer so čutile toploto sosednje družine, s pridom so uporabile navpične in vodoravne reže lesenih distančnih vložkov za boljšo povezavo čebel v gruči . . .

Vsega tega seveda nisem videl, ker pozimi nisem razkopaval panja, ampak vse to si zlahka predstavljam.

Dokaz, da čebelam ni bilo prav nič hudega v tako veliki prostornini, sem dobil spomladi, po koncu dolge zime. Čebele

Čebele so v prazgodovini v duplih vedno prezimovale na celotni površini satja. Foto: J. Mihelič

poskusnih družin so takoj ob otoplitvi znova obsedle vse sate v panju – tudi v zakladi. Družini sta nadpovprečno živahno izletavali. Mrtvic skoraj ni bilo videti. Tudi pri nadaljnjem razvoju in beri sta bili poskusni družini enakovredni drugim družinam v AŽ panjih.

Z opisom tega poskusa ne nameravam propagirati takšnega prezimovanja čebeljih družin. Gre namreč za tako skrajnost, da bom tudi sam še malo počakal in premislil, kako in če sploh to izkušnjo uporabiti pri vseh pridobitnih družinah. Prijetno pa je videti, da so vrata v čebelarjenje s čim manj opravili odprta na stežaj.

KAJ SEM DELAL V ZDA? Fiziološke osnove vzburjenja in motivacije čebel za pašno aktivnost

dr. JANKO BOŽIČ, Biotehniška fakulteta – oddelek za biologijo

Januarja leta 1993 sem odšel na doktorski študij na Louisiana State University v Baton Rougeu v ZDA. Vsa ta leta sem delal pod vodstvom prof. dr. Josepha Woodringa, ki raziskuje fiziologijo žuželk, med dru-

gimi tudi filozofijo medonosne čebele. V ZDA sem se napolil, da bi raziskal fiziološke osnove vzburjenja in motivacije čebel za pašo. V laboratoriju sem imel na voljo različne tehnike, ki so mi omogočale opazo-

vanje metabolizma sladkorjev, izločanje juvenilnega hormona in koncentracijo nekaterih živčnih snovi v možganih.

V vseh mojih poskusih sem uporabil čebele iz opazovalnega panja. Vzorčeval sem jih glede na njihovo pašno aktivnost in starost. Znano je, da postanejo čebele pašno aktivne pri starosti tri do štiri tedne. Pri čebelah, ki so starejše od štirih tednov, lahko pričakujemo, da so si že pridobile nekaj izkušenj zunaj panja. Če drugega ne, so bile vsaj na orientacijskih in trebilnih izletih. Te čebele lahko imenujemo odrasle čebele, ker so že sposobne nabirati medicino. Seveda pa lahko opazimo, da na pašo ne izletajo vse odrasle čebele. Zato je zanimivo vprašanje, kaj privede čebele k temu, da se začnejo pasti.

Najprej si pogledajmo, za kaj vse mora biti sposobna čebela, da leta na pašo. Eden najpomembnejših dejavnikov je, da ima čebela dovolj razvite krilne mišice na oprsju za dolgotrajnejšo letalno aktivnost in prenašanje dodatnih bremen. Temu bi lahko rekli tudi letalna kondicija. Del pripravljenosti čebele na pašo je verjetno odvisen od razvoja mišic, del pa od letalne aktivnosti s trebilnimi in orientacijskimi leti. Natančnejših odgovorov na pripravljenost letalnih mišic za pašno aktivnost nimamo.

Znano je, da žuželke, ki se hranijo s sladkimi izločki in drugimi ogljikovimi hidrati, uporabljajo kot vir energije za letenje krvni sladkor. V krvi ali hemolimfi žuželk so najpogostejši sladkorji: trehaloza, glukoza in fruktoza. Fruktozo poznamo tudi pod imenom sadni sladkor, glukozo pa kot grozdni sladkor. Posebnost pri žuželkah pa je trehaloza, to je sestavljen sladkor. Molekula trehaloze je zgrajena iz dveh glukoz z značilno vezjo za trehalozo. Žuželke in tudi čebele jo sintetizirajo v maščobnih telesih v zadku iz glukoze v hemolimfi. Maščobna telesa izločajo trehalozo nazaj v hemolimfo, saj je za večino tkiv v telesu žuželk poglavitni vir energije. Celice morajo seveda razgraditi trehalozo do glukoze, ki jo potem porabijo za pridobivanje celične energije. Vključitev trehaloze olajša regulacijo koncentracije sladkorjev v hemolimfi na eni strani kakor tudi regulacijo ozmotskega tlaka v hemolimfi na drugi strani. Ozmotski

tlak je namreč odvisen od števila molekul v raztopini in ne od mase same. Tako je lahko na račun sestavljenega sladkorja trehaloze večja količina sladkorja v hemolimfi.

Tudi pri medonosni čebeli je poglavitni vir energije za letalne mišice trehaloza. Pri raziskavah sem opazil, da imajo pašne čebele ob vrnitvi v panj manjšo koncentracijo trehaloze kot pa čebele, ki se šele odpravljajo na pašo. To bi lahko pomenilo, da se je čebelam zaradi letalne aktivnosti koncentracija trehaloze v hemolimfi znižala. Čebele, ki so pretirano letalno aktivne, lahko porabijo večino trehaloze v krvi. Tako pretirano aktivnost lahko opazimo med izletavanjem roja iz panja ali če čebele zapustijo panj zaradi prevelikega poslabšanja življenjskih razmer.

Zapuščanje panja so nekateri naši čebelarji opazili v prvih letih napada varoe. Zaradi hude okužbe so čebele »izrojile« iz panjev. V toplejših krajih imajo čebele težave tudi s panjskimi vsiljivci. Tako sem v enem izmed opazovanih panjev v Louisiana doživel, da se je vanj uspešno naselil voščeni molj. Čebele sata niso gosto posedale, poleg tega pa so morale panj tudi hladiti. V treh razmerah se je molj naselil tudi v dele sata s pokrito zalego. Ličinke v zalegi so preveč vznemirjale čebele. Vznemirjanje je bilo tolikšno, da so čebele izrojile.

Imel sem srečo, da sem bil tam z vso potrebno opremo in priborom za vzorčenje hemolimfe. Čebele so izletavale iz panja, kot da bi jih kdo streljal. Moram reči, da nisem opazil nobene razlike od izletavanja normalnega roja. Tudi letanje po zraku in usedanje na vejo je bilo podobno, kot sem vajen pri normalnem rojenju. Medtem ko so čebele švigale iz panjev, mi je uspelo vzeti vzorce hemolimfe iz skupine 11 čebel.

Vzorci sem v laboratoriju analiziral na vsebnost sladkorjev. Bil sem presenečen nad izjemno majhnimi količinami trehaloze v njih. V dveh vzorcih mi je celo ni uspelo določiti. Pri pašnih čebelah sem poznal vpad za povprečno 20 odstotkov, tu pa so čebele med razburjenim letanjem porabile vso razpoložljivo trehalozo. Tako je nastala hipoteza, da so čebele zaradi pomanjkanja trehaloze nekako utrujene ali onemogle, to

pa jih prisili v posedanje. To bi bil lahko poglavitni povod, da začnejo čebele posedati po vejah. To posedanje pa prej ali slej privede do oblikovanja roja, pri čemer ima pomembno vlogo Nanosov feromon, ki ga čebele izločajo iz enako imenovane dišavne žleze na koncu zadka. Ko prileti matica, se roj dokončno oblikuje in umiri. Medtem ko čebele počivajo v roju, lahko znova vzpostavijo običajno koncentracijo trehaloze v hemolimfi. To jim seveda omogoči, da lahko pozneje odletijo v novo bivališče.

Koncentracija trehaloze je zelo odvisna od aktivnosti čebel. Kot sem že omenil, se trehaloza sintetizira iz glukoze v maščobnem telesu. Maščobno telo dobi glukozo iz hemolimfe. Koncentracija glukoze v hemolimfi je zelo odvisna od prehranjevanja. Nabran nektar, v katerem je tudi glukosa, vsaj delno preide v srednje črevo, od tam pa hitro v hemolimfo. Podobno pot ima tudi

fruktoza, vendar njene usode ne poznamo natančno. Pri mojih raziskavah se je pokazalo, da so čebele, ki so bile letalno aktivne, imele večjo koncentracijo trehaloze, če so imele tudi večjo koncentracijo fruktoze. Morda ima fruktoza podobno vlogo pri sintezi trehaloze pri čebelah kot pri sintezi glikogena v jetrih pri sesalcih. Pri sesalcih je znan biokemijski mehanizem pospeševanja sinteze glikogena iz glukoze na račun fruktoze. Glede na nekatere druge primerljivosti metabolizma trehaloze pri žuželkah z metabolizmom glikogena pri sesalcih, lahko pričakujemo, da fruktoza pospešuje sintezo trehaloze iz glukoze v maščobnih telesih žuželk.

Tokrat sem opisal nekaj zanimivejših ugotovitev pri raziskovanju metabolizma sladkorjev pri čebelah. Prihodnjic bom opisal juvenilni hormon, ki ima pomembno vlogo pri razvoju pašnega vedenja čebel.

ČEBELARJEVA OPRAVILA V OKTOBRU

JANEZ BRVAR

V oktobru dnevne temperature zelo hitro padajo. Vse manj je tudi posameznih cvetov v naravi, kjer čebele nabirajo še zadnje dragocene obroke cvetnega prahu. Matice so že prenehale zalegati in plega se še zadnja zalega. Čebele pripravljajo svoje gnezdo za prezimovanje, iz obrobnihih satov pa prenašajo še zadnje kaplje medu v izležene celice. Vendar ne polnijo vseh celic v jedru gnezda, temveč na satih nasproti vhodu puščajo prazne površine, saj si tam ustvarijo svojo zimsko gručo.

V skladu s čebeljimi pripravami na zimo naj bodo tudi čebelarjeva opravila. S svojim delom v čebelnjaku čebel ne smemo ovirati in jih motiti pri njihovi pripravi na zimovanje. Vsa naša opravila morajo biti pretehtana in načrtovana, tako da bomo čebelam s svojim delom pomagali ustvariti boljše razmere

za uspešno prezimovanje.

Oktober je čas, ko si čebelar ne sme več tešiti svoje radovednosti z odpiranjem panjev ali celo drezanjem v gnezdo. Vsak tak nepremišljen poseg v panj čebele zmoti pri njihovem ustvarjanju zimskega gnezda, ga prekine ali celo poruši. To pa je lahko usodno za uspešno prezimitev. V upanju, da smo čebeljim družinam minuli mesec namenili dovolj pozornosti pri krmljenju in imajo tako dovolj zdrave hrane, ki jim bo zadostovala do pomladi, da smo jih pravčasno in uspešno očistili varoe, nam preostane le še to, da preverimo čebelnjak, odpravimo vse pomanjkljivosti in tako iz okolja odstranimo vse dejavnike, ki bi lahko moteče vplivali na prezimovanje čebelje družine. Moteči dejavniki so lahko: zamažanje strehe, preprih, razmajana okna ali

vrata, praskanje okoliškega vejevja po čebelnjaku ali celo po panjih. Pomembno pa je čebele tudi zavarovati pred rovkami in pticami.

Oktober je mesec, ko pripravimo in preverimo tudi opažni material, ki mora biti suh in zračen. Pažiti bomo začeli šele konec meseca ali pa celo novembra – odvisno od vremenskih razmer. O času in načinu zazimnitve in toplotnega odevanja čebel je znanih več mnenj in prepričanj. Vzrok za to so prav gotovo različne vremenske razmere, intenzivnost čebelarjenja, vrsta panjev, predvsem pa velikost našega čebelarstva. Zato naj vsak čebelar izbere tisti način, ki bo najprimernejši za njegovo okolje, način čebelarjenja, vrsto panjev in moč družine. Izkušeni čebelarji imajo že izbran, dodelan in preizkušen način zazimnitve, začetniki in še neizkušeni pa naj jih vprašajo za nasvet in se zgledujejo po njih.

V tem mesečnem navodilu bom na kratko opisal le svoj način zazimnitve čebel.

1. Družinam dam potrebno zimsko zalogo hrane (12–15 kg) najpozneje septembra.

2. Konec septembra ali v začetku oktobra – če je primerno vreme, dodam še trikrat po pol litra sladkorne raztopine z dodatkom fumagilina DCH.

3. Panji so zloženi v čebelnjaku, med njimi so zadelane vse reže, tako da so vsi panji kot ena celota. Med njimi ni praznih panjev niti slabičev. To velja tudi za rezervne družine v 7-satarjih.

4. Ko se stalna nočna temperatura spusti pod nič stopinj celzija – navadno v začetku novembra, začnem čebele pažiti. Do takrat sta v okencih le karton in časopis.

5. V panjih, v katerih so čebele zapustile mediščno satje, le-to odstranim, pokrijem matično rešetko z lesonitno ploščo, z gobico pa z notranje strani še dodatno zaprem mediščno žrelo. Matično rešetko nato pokrijem še s časopisnim papirjem, ki ga upognem tako, da z njim pokrijem tudi plodiščno okence, na vse skupaj pa položim še prešito blazino iz valovite kartonske lepenke (debelo 3–4 cm). Nanjo položim prečne nosilce satja in mediščno okence. Časopis in lepo se prilegajoče prešite blazine iz lepenke vstavim tudi za vrata.

Takšne blazine si lahko izdelata vsak čebelar sam. Z vrstico prešijte kartone odvržene embalaže, potem pa jih po meri svojih panjev obrežite s krožno ali ročno žago.

6. V panjih, v katerih so družine tako močne, da vsaj delno zasedajo tudi mediščno satje, z gobico dodatno zaprem še mediščno žrelo, matične rešetke pa ne pokrivam. Za obe položim dve številki časopisa »Delo« in nato zadaj vstavim še prešite kartonske blazine. Če katera izmed teh družin prek zime oslabi, potem ob prvem pomladanskem izletu odstranim satje iz medišča, nato pa ravnam kot v prvem primeru. V večini primerov se te družine spomladi hitreje razvijajo, saj so bile že zazimljene močnejše in številčnejše.

Hrano, ki spomladi ostane v medišču, uporabimo za dražilno krmljenje in jo prenesemo v plodišče.

Pri nakladnih panjih je zazimitev čebel nekoliko preprostejša, seveda pa nič manj pomembna. Močne družine, ki zasedajo 10–12 ali več satov, zazimujemo v dveh nakladah. V zgornji nakladi naj bo 12–15 kg hrane, v spodnji pa 7–8 kg in 3–4 sati s cvetnim prahom v sredini, tako da jih čebele pokrijejo. Pri tem načinu se zimsko gnezdo oblikuje povečini v spodnji nakladi in delno tudi na spodnjih delih satja zgornje naklade. Zahvaljujoč vmesnemu prostoru med sati zgornje in spodnje naklade, čebele lahko prehajajo iz ene naklade v drugo, prav tako pa tudi iz zunanosti gnezda v notranjost in v nasprotno smer.

Zimsko premeščanje gnezda poteka v smeri proti vrhu, kjer je zrak toplejši. Tako je družina v stalnem stiku s toplo hrano. Prav zaradi te toplote v gnezdu in boljšega dostopa do segretega medu in cvetnega prahu se začne čebelja družina spomladi hitreje razvijati.

Seveda pa moramo ob prezimliti čebel v dveh nakladah čebeljo družino že zdaj navajati na žrelo v zgornji nakladi. To storimo tako, da ji žrelo v spodnji nakladi postopno zmanjšujemo do enega ali dveh centimetrov.

Nekoliko slabše družine v nakladnih panjih pa bomo prezimili v polovični nakladi, polni hrane (8–10 kg). Le-to bomo kot dodatek postavili na plodiščno nakladi. V

obeh nakladah, v mediščni in plodiščni, pa mora biti skupaj 15–18 kg hrane.

Slabše družine bomo prezimili v eni nakladi, vendar mora biti v njej vsaj 10–12 kg hrane. Po potrebi gnezdo tudi zožimo s pregradno deščico. Tudi v tem primeru se zgornje izletišče odpre, spodnje pa zapre.

Spoštovani bralci, z zadnjimi oktobrskimi opravili smo tako za letos končali opravila pri čebelah. Pašna sezona se je letos povečini začela in končala na akaciji. Lahko bi rekli, da je bilo to leto za naše čebele zelo slabo, če ne celo najslabše v tem desetletju. Dolga zima in s tem tudi pozen spomladanski razvoj nista omogočila, da bi čebele poleg svojega poslanstva do narave (oprašitev cvetja) nabrale še omembe vredno količino cvetličnega medu, saj jim je ta komaj zadostoval za razvoj družin do akacijeve pašne. Ta je bila letos obilna. Le redki smo pred tem iztočili cvetlični med, zato letos ni veliko čebelarjev, ki se lahko pohvalimo s čistim akacijevim medom.

Smreka je to leto skoraj v celoti zatajila, prav tako tudi hoja – razen nekaj izjem na Dolenjskem in pri nas na Pohorju. Vendar pa je hoja tam zelo kristalizirala, tako da nas je večina že kaj kmalu zbežala.

Tudi s kostonjevo pašo je bilo letos slabo, saj je ves čas cvetenja deževalo, pihalo, pa tudi prehladno je bilo, da bi kostonj lahko medil.

Točenje je bilo letos razmeroma zadovoljivo le za tiste čebelarje, ki so imeli pravi čas dovolj močne družine na pravem mestu. Izjeme so bili čebelarji z majhnim številom panjev (10–15), ki imajo svoje čebele postavljene na osamljenih krajih, saj se v naravi, ki ni prenaseljena s čebelami, še vedno najde nekaj pašne. Tisti, ki čebelarimo z nekoliko večjim številom panjev, pa smo morali letos že sredi sezone seči po sladkorju. Zato je regresirana, predvsem pa pravočasno organizirana nabava sladkorja letos pripomogla, da smo čebele pravočasno nakrmili. Žal pa 10 kg na panj za letošnje razmere, vsaj pri nas na Štajerskem, ni dovolj.

In kakšni sta letos ponudba in cena medu na našem trgu? Glede na uvoz

Mladi čebelarji so bodočnost našega čebelarstva zato jim starejši posredujemo naše izkušnje in znanje. Foto: F. Marolt

cenenega medu je ponudba letos velika, cena pa temu primerno nizka. Poraba medu je glede na število prebivalcev pri nas zelo majhna, glede na kakovost medu pa nezahtevna. Slovenski čebelarji si moramo kupce še pridobiti in jih vzgojiti v zahtevne porabnike, saj bomo le tako dosegli ceno, primerno kakovosti našega medu. Ni dovolj le pridelati kvaliteten med, stremeti moramo, da ga bomo kot takšnega tudi prodali. Predvsem bi se morali naučiti prepoznati kakovosten med in to znanje prenesti na kupce, kajti le, če bodo porabniki poznali med, če bodo prepoznali razliko v kakovosti, ga bodo znali ceniti. In ko bomo enkrat dosegli to, bomo z lahkoto dosegli kvaliteti primerno ceno. Da bi dosegli ta cilj, pa priporočamo, da zimske mesece izrabite za dodatno izobraževanje; berite knjige, izmenjujte svoja mnenja in izkušnje z bolj, pa tudi z manj izkušenimi čebelarji. S pogovorom, z letaki in tudi z objavljanjem svojih izkušenj pa pridobljeno znanje prenašajte svojim strankam.

Iz tuje literature

ČEBELARSTVO V SAO PAOLU V BRAZILJI

AUGUSTIN BLANCO DOMINGO – Schw. Bienen-Zeitung, št. 10/93

Čebelarstvo dežele Sao Paulo v Braziliji je preživelo zelo burne čase. Po množičnem uvažanju afriških čebel in njihovem nenadzorovanem mešanju z domačimi so območje preplavili zelo agresivni križanci, katerim se vsak najraje izogne. Danes je po zaslugi dolgoletnega dela čebelarjev stanje skorajda spet normalno, tako da je čebelarstvo Sao Paola zdaj znova zaživelo.

V času afrikanizacije brazilskih čebel so organizirano nastopili predvsem ekologi in opozarjali na grozečo ekološko katastrofo zaradi premajhnega opraševanja rastlin. V letih 1969 in 1970 je začela delo skupina mladih, večinoma neizkušenih čebelarjev. Začetne letne bere medu so bile sicer nizke, a prvi korak je bil storjen.

Danes lahko trdimo, da je čebelarstvo Sao Paola dobro organizirano. Za primer vzemimo čebelarstvo društvo iz Sorocate, mesta z 200.000 prebivalci. Društvo ima 232 članov, ki vzrejajo 5000 čebeljih družin. Le-ti plačujejo mesečno članarino v višini cene kilograma medu, to pa zagotavlja kritje stroškov delovanja društva. Njihovo delovanje je osredotočeno predvsem na pridelavo medu ter cvetnega prahu. Mesto Sorocaba jim je dodelilo 40 m² zemljišča in tam so danes prostori društva. Načrtujejo pa prostore, velike kar 450 m², za organizirano predelavo in polnjenje medu, prostore za zbiranje članov, za knjižnico in pisarno za stike z javnostjo. Projekt podpirajo različne ameriške ter evropske organizacije za pomoč nerazvitim deželam sveta. Brazilska vlada namreč še ni uzakonila pomoči društvom oziroma njihovim dejavnostim. Društva se združujejo v FAASP (Zvezo čebelarških društev Sao Paulo) in CBA (Zvezo brazilskih čebelarjev).

Čebelarji Sao Paola delujejo v t.i. sub-tropskem podnebj. Povprečna dnevna

temperatura je od 25–30 °C, tudi v najhladnejših obdobjih pa ne pade pod ničlo. Povprečna vlažnost zraka je 75-odstotna, največ dežja (1000 l/m²) pade v prvih mesecih leta. Vse to omogoča zelo ugodne pogoje za pašo čebel. Evkaliptus, sicer najpogostejši vir medicinine, cveti od marca do septembra, preostali del leta pa čebele nabirajo medicino drugih subtropskih rastlin (npr. oranževca).

Čebelarji postavijo panje na tamkajšnje kmetije, t.i. haciende, in čebele tam kar uspešno živijo v sožitju z drugimi živalmi. Zaradi vlage in mravelj morajo biti panji sestavljeni iz t.i. Langstrothovih naklad, postavljeni približno pol metra nad tlemi. Neposredno delo s čebelami pa za čebelarje še vedno predstavlja nevarnost pred izjemno agresivno obrambno aktivnostjo čebel. Pri svojem delu uporabljajo posebna oblačila iz nylona in druge varovalne pripomočke (npr. kadirnike).

Čebelarjevo delo torej otežujeta predvsem velika agresivnost in rojivost. Strokovnjaki skušajo problem rešiti z udomačitvijo vrste italijanskih čebel (iz Evrope in Argentine), a brez večjih uspehov. Domače si namreč izbojujejo večino cvetnega prahu, italijanske čebele pa so pri tem povsem brez moči.

Zato pa v Braziliji skorajda ne poznajo bolezni čebel, ki povzročajo toliko preglavic evropskim čebelarjem, razen varoze, vendar ta napada predvsem trotovsko zalego. Zanimivo je tudi, da brazilski čebelarji razmnoževanje čebel prepuščajo naravi oziroma velikim rojivostim domačih čebel. Panje pustijo kar na prostem in se vrnejo šele, ko je čas rojenja končan.

Koliko medu torej lahko pridelajo? V času cvetenja evkaliptusa med nabirajo in točijo kar vsakih 15 dni. Zaradi obilnega

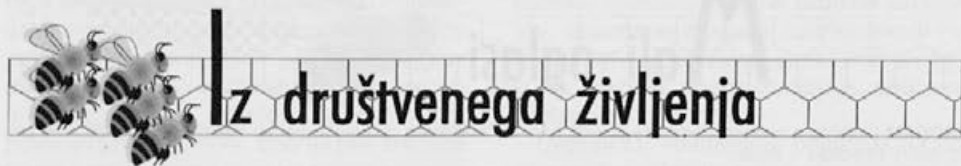
cvetenja drugih rastlin pa je mogoč tudi obilen dodatni pridelek, tako da vsaka čebelja družina pridela od 40 do 60 kg medu.

Ker je cena medu na domačem trgu zelo visoka, čebelarji Sao Paola dobro živijo. Za primerjavo naj povemo samo to, da kilogram cvetnega prahu doma stane 6000 pezet, nekoliko nižja plača brazilskega delavca pa je le 500 pezet več. Pri tem pa je treba vedeti, da cvetnega prahu ne pridelu-

jejo v tako velikih količinah kot medu, čeprav tudi ta ni prav poceni, saj stane kilogram kar 3500 pezet. Lahko bi torej rekli, da so za brazilske čebelarje zlati časi.

Res je, če se ne bi spopadali z velikim problemom: namreč s čebelami, ki zelo rade uporabljajo svoje – želo.

Prevedla in priredila:
M. Leskovar-Kropivšek

DOGOVOR O CENAH MEDU NA TRŽNICAH

V organizaciji ČZS je bil 9. septembra 1996 sestanek prodajalcev medu na tržnicah v Ljubljani. Sklenili smo, da se bomo do vsakega 15. v mesecu sproti dogovarjali o najnižjih cenah medu, ki naj bi veljale prihodnji mesec. Na prvem sestanku smo sprejeli sklep, da dogovor velja že od 15. septembra, in smo določili naslednje najnižje cene medu:

cvetlični med	600 SIT
akacijev med	650 SIT
kostanjev med	700 SIT
hojev med	800 SIT
gozdni med	700 SIT
smrekov med	800 SIT.

Pri tem pa smo ugotovili, da so to zares najnižje še sprejemljive cene medu za prodajo na tržnicah. Glede na to, da se težko dogovorimo o enotni ceni medu, in da moramo pustiti tudi prostor za konkuriranje, smo določili tudi zaželjene in priporočene

cene medu. Te naj bi bile **vsaj** za deset odstotkov višje in so:

cvetlični med	660 SIT
akacijev med	715 SIT
kostanjev med	770 SIT
hojev med	880 SIT
gozdni med	770 SIT
smrekov med	880 SIT.

Glede na razmere na trgu ne moremo določiti najnižje cene medu za čebelarje na domu, vendar pa naj bi ta za posamezno vrsto medu ne bila za več kot 50 SIT nižja od najnižje cene medu na tržnicah.

Vabimo zainteresirane prodajalce (čebelarje in trgovce), ki želijo sodelovati na sejah, da se prijavijo na ČZS, Cankarjeva 3, Ljubljana, telefon (061) 210-992. Sestanek bomo sklicali vsak mesec pisno sedem dni pred določenim datumom.

Podpredsednik ČZS,
dipl. org. Boris Seražin

DRŽAVA REGRESIRA ANALIZO MEDU

Vse čebelarje, ki želijo analitično preveriti kakovost in sestavo pridelanega medu, vabimo, naj na ČZS, Cankarjeva 3/II, 1000 Ljubljana, prinesejo pol kilograma vzorčnega medu za analizo. Tisti, ki želijo svoj med zavarovati z zaščitno znamko, pa naj prinesejo dva enaka vzorca (eden ostane v arhivu).

Ministrstvo za kmetijstvo je namesto lanskega regresa za sladkor namenilo 7 milijonov tolarjev za nakup dveh elektronskih aparatov za analizo medu. Ta analiza bo zato stala le 2.000 tolarjev, 85 odstotkov cene popolne analize pa bo plačanih iz državnega proračuna do porabe za to določenega denarja.

Vse čebelarje zato vabimo, naj ponujeno priložnost izrabijo v celoti. Podrobnejše informacije lahko dobite po telefonu (061) 210-992.

ČZS

OBVESTILO MENTORJEM

V prvi polovici oktobra bomo organizirali strokovni seminar za mentorje čebelarških šolskih krožkov.

Prosimo, da se pisno ali po telefonu (/061/ 210-992) prijavite na ČZD do 5. oktobra 1996.

Pisna prijava naj vsebuje vaš naslov, telefonsko številko in podatek, na kateri šoli vodite čebelarški krožek.

ČZS

PRODAM prikolico z naletno zavoro za prevoz tovora (čebelarške opreme in panje) velikosti 250 x 120 x 60 cm; inf. (061) 159-0894 – Boris.

PRODAM prešo za stiskanje voščin za 18.000,00 SIT; inf. (064) 323-818 – Silvo.

PRODAM prevoznik čebelnjak TAM 5000, v dobrem stanju, brez panjev za 2000 DEM; inf. (062) 31-064.

POCENI PRODAM čebelnjak, 30 praznih AŽ 10 S panji; inf. (061) 761-397 – zvečer.

PRODAM AŽ 11 S panje z močnimi čebeljimi družinami zaradi smrti čebelarja; inf. (061) 861-676.

KUPIM kostanjev in gozdni ter prodam akacijev med; inf. (068) 64-384.

HACLER – luknjalo za odkrivanje medu.

Naročilo na J. Šimec, Prešernova 15, 1000 Ljubljana,
tel. (061) 125-94-61.

Čebelarška zadruga

NEKAR

Avsečeva 5

1 122 Ljubljana

(061) 484 842 (Švigelj Anton)

(061) 159 08 94 (Seražin Boris)

Ponuja

- Kozarce za med velikosti:

720 ml 28,5 Sit (1430 kos.)

370 ml 23 Sit

- Kovinske pokrove Twist OFF

fi 82 mm 11 Sit

fi 66 mm 9 Sit

- Kartone za kozarce 60 Sit

- Vreče za 200 l sode za med, ki nam omogočajo
higiensko spravljanje medu v kovinskih sodih.

Zaloge blaga so omejene.

MARIBORSKI ČEBELARSKI KLUB DEJAVEN TUDI V NOVI SEZONI

STANE SAJEVEC

Čebelarški izobraževalni in strokovni debatni klub Maribor tudi v sezoni 1996/97 nadaljuje svoje delo. V primerjavi z letom prej, smo se letos odločili, da bomo obravnavali nekatere zahtevnejše teme iz čebelarške stroke.

Dogovorili smo se, da bo vsako naše srečanje trajalo približno dve uri in pol

oziroma tri šolske ure. Dve šolski uri bosta namenjeni temi o gozdnih čebeljih pašah, povzročiteljih le-teh in tudi njihovem spoznavanju. Študijsko gradivo bo brošura prof. dr. Jožeta Riharja »Mana iglavcev, napovedovanje gozdnega medenja«, PAN-SAN – Ljubljana 1992, nastale na podlagi Riharjeve in Pechhackerjeve metode na

mali lekaniji ter drugih znanih metodah, Obravnavali bomo tudi lastnosti gozdnih čebeljih paš različnih povzročiteljev, način njihove izrabe in način čebelarjenja – tehnološki postopki v zvezi s temi pašami.

Približno tretjina časa bo vsakič namenjena krajši aktualni temi ter vprašanjem in odgovorom klubskega foruma o dogovorjenih temah.

Načrtujemo osem do deset srečanj, od tega šest ali sedem v predavalnici. Poročevalci in udeleženci bodo tja prinašali vejice rastlin, na katerih bodo povzročitelji gozdnega medenja v različnih stadijih razvoja, le-te pa si bomo ogledovali pod močnim povečevalnim steklom. Eno ali dve srečanji bosta v obliki ekskurzije po gozdnih sestojih v okolici Maribora, kamor čebelarji najpogosteje prevažajo svoje čebele na pašo. Z Zavodom za gozdove – enoto v Mariboru bomo predstavili gozdne sestoje – gozdne karte kot podlago za pašni kataster ter osnutek pašnega katastra za ČD Kamnica-Bresternica. Omenjeni pašni kataster za zdaj še oblikujejo po načelih agro-karte. Pri tem je ponudil svojo strokovno pomoč mag. Zoran Belec, dipl. inž. goz., vodja enote v Mariboru, tudi sam čebelar in član ČD Maribor-mesto, vnuk znanega čebelarskega organizatorja in prosvetitelja Janka Belca in Ljutomera.

Za uspešnejše spoznavanje gozdnega medenja in njegovih povzročiteljev bomo

fotokopirali literaturo oziroma prevedli kratke povzetke, nato pa bomo zbrano gradivo dali vezati. Seveda bomo navedli tudi vse vire, tako da bodo zainteresirani lahko še poglobili svoje znanje.

Poleg tega bomo pripravili tudi 16- do 20-urni seminar o gozdnem medenju, v okviru le-tega pa bomo pripravili tudi dve ekskurziji po terenu.

Glede na to bi želeli, da bi se že v začetku oblikovala stalna skupina slušateljev, povedano drugače, zainteresirani naj bi se redno udeleževali strokovnih srečanj in iz vsebine enega srečanja oblikovali podlago za prihodnje.

Čeprav t.i. »padalska« udeležba na posameznih srečanjih ni najbolj zaželena, pa tudi teh udeležencev ne bomo preganjali, saj delamo javno, prostovoljno in brezplačno. Pri takšnem načinu pa ne moremo doseči celostne obravnave snovi, zato seveda to ni zaželeno.

Še vedno se srečujemo vsak tretji četrtek v mesecu ob 17. uri v prostorih Srednje kmetijske šole Maribor, Urbanska 30. Izjema so morebitni prazniki ali drugačni dogovori, vendar pa bomo to objavili v lokalnih sredstvih javnega obveščanja (Večer in Radio Maribor) ter na oglasni deski MZČD Maribor, Tyrševa 26.

Naše prihodnje srečanje bo v četrtek, 17. oktobra 1996 ob 17. uri.

XXXV. MEDNARODNI KONGRES APIMONDIJE BO, OB NJENI STO LETNICI, V ANTWERPNU V BELGIJI OD 1. DO 6. SEPTEMBRA 1997

Mednarodna čebelarska organizacija Apimondija, katere član je tudi Čebelarska zveza Slovenije, nam je poslala prvo obvestilo o mednarodnem čebelarskem kongresu, ki bo prihodnje leto od 1. do 6. septembra, v Antwerpnu v Belgiji, ob stoletnici ustanovitve te mednarodne čebelarske organizacije.

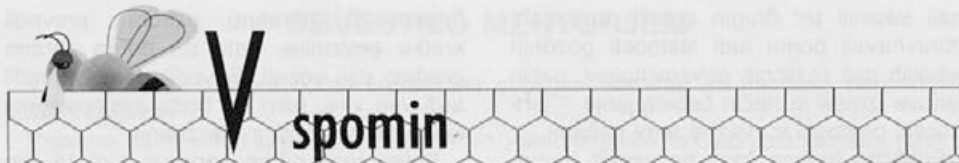
Kongres bo jubilejen in bo združen z veliko čebelarsko razstavo in tekmovanji (film, diapozitivi, čebelarska orodja, knjige, slike, čebelarski izdelki, znamke, posterji, inovacije itd.). Kongres bo v Kongresnem centru Zoo v Antwerpnu.

Povzetke referatov morajo zainteresirani poslati do 1. februarja 1997 na Generalni sekretariat Apimondije v Rimu (Corso Vittorio Emanuele 101. I-00186 ROM, Italy – tel./fax 0039 6 6852286). Povzetki morajo obsegati največ 25 vrstic z po 60 znaki v vrstici. Poslati morate štiri izvide v kateremkoli evropskjem jeziku, priložen pa mora biti prevod v angleščino ali francoščino.

Referate pa morate poslati na isti naslov do 1. junija 1997 in lahko obsegajo največ 10.000 znakov. Priložiti morate svoj točen naslov.

Cena razstavnega prostora bo 170 US dolarjev za en kvadratni meter.

Delo kongresa bo potekalo v sedmih sekcijah.

V spomin

MIRKO ERJAVEC

Med ravnskimi čebelarji je odjeknila žalostna novica, da nas je za vedno zapustil naš dolgoletni član Mirko Erjavec.

V čebelarstvo organizacijo se je vključil leta 1966, čebelaril pa je povprečno s 30 panji čebel. Takoj je postal član upravnega odbora in opravljal tudi odgovornejše funkcije. Kar 14 let je bil predsednik društva, nato predsednik nadzornega odbora ter tudi član upravnega odbora Čebelarskega društva za Meziško dolino. Ko je opravil tečaj za čebelarskega preglednika, je kot navdušen in sposoben čebelar prevzel mentorstvo čebelarskih krožkov v osnovni šoli v Kotljah in osnovni šoli Koroški jeklarji na Ravnah. Bil je neutrušen in požrtvovalen čebelar, vse dokler usoda ni hotela drugače.

Za svoje nesebično in prizadevno delo pri razvoju čebelarstva je prejel najvišje odličje Antona Janše prve, druge in tretje stopnje.

Z njegovo smrtjo smo ravnški čebelarji izgubili dolgoletnega, vestnega in požrtvovalnega čebelarja, zato se ga bomo vedno radi spominjali.

**Čebelarsko društvo
Ravne na Koroškem**

IVAN DLOPST

Decembra lani se je iztekla življenjska pot dolgoletnega člana ČD Črna Ivanu Dlopstu, po domače Knezovemu očetu iz Bistre. Bil je kmet, tako je bil vedno povezan z naravo in čebelami. Kljub obilici dela na kmetiji je našel čas za čebele, one pa so mu vračele notranji mir in zadovoljstvo. Rad je prebiral Slovenskega čebelarja in iz njega črpal izkušnje drugih čebelarjev, s tem pa je sledil razvoju in napredku.

Za svojo zvestobo čebelarstvu od zgodnje mladosti naprej je prejel tudi odličje Antona Janše III. stopnje.

Čebelarji ČD Črna na Koroškem ga bomo kot zvestega čebelarja ohranili v prijaznem spominu.

**Čebelarsko društvo
Črna na Koroškem**

JANEZ POGAČNIK

Pomlad je še vsa sveža pokukala v deželo in polni pričakovanj smo se veselili novega življenja v naših ulnjakih. Nenadoma pa nas je pretresla novica, da Janeza ni več. V svojem oseminštiridesetem letu je podlegel zahrbtni bolezni.

Rodil se je na kmetiji, ki leži v naročju Sv. Mohorja, kjer je tudi živel in se skupaj z družino preživljal s kmetovanjem. Že zgodaj je začel čebelariti in ta dejavnost je bila zanj predvsem sprostitev po težkem delu. Čebelaril je največ z 21 žnidaršiči in nekaj rezervnimi družinami. Kako rad je imel čebele, priča tudi njegov čebeljak, ki ga je postavil leta 1989. Njegova zunanost je lepo oblikovana, v notranjosti pa je urejen in opremljen z električno in vodovodno napeljavo. Janez je bil nanj zelo ponosen, še dolgo pa bo pričal o njegovi marljivosti in ljubezni do čebel.

Takšnega bomo ohranili v spominu tudi selški čebelarji.

SILVESTER MUZGA

Na prvi pomladni dan smo se člani čebelarskega društva Litija poslovili od našega člana Silvestra Muzge.

Rodil se je leta 1929 v naselju Sitarjevec. Po končani osnovni šoli se je zaposlil v litijski predilnici, kmalu nato v Iskri v Ljubljani, nazadnje pa je služboval v podjetju PAP v Ljubljani.

Ko je zgradil lopo počitniško hišo v okolici Litije, se je leta 1976 navdušil za čebele. Učitelja sta mu bila dolgoletna člana društva Tine Kos in Alojz Šušteršič. Od tega je dobil tudi prvo čebeljo družino, iz katere jih je potem vzgojil deset. Žal pa zaradi svoje bolezni zadnji dve leti ni mogel več čebelariti, zato je za čebelarjenje navdušil svojega sina.

Litijski čebelarji se bomo pokojnega Silvestra radi spominjali in ga ohranili v lepem spominu.

**Čebelarsko društvo
Litija**

MIRKO KORMAN-FRIČEK

Rodil se je leta 1916, v kmečki družini na Rutji. Že od mladih let je živel s čebelami, samostojno pa je čebelaril več kot 50 let. Bil je eden redkih kmetov na Pohorju, ki je poleg obsežnega vsakdanjega dela našel tudi čas za čebelarjenje. Imel je 15 do 20 družin. Bil je mojster obdelave lesa, zato si je čebeljak, panje in drugo opremo izdeloval sam. Kljub starosti je še letos uvajal in preizkušal dva nova tipa panjev. Zelo veliko je prispeval k napredku čebelarstva in ČD Ruše. Leta 1977 je izdelal društveni paviljon in čebeljak in bil stalno dejaven v družinskem odboru. Za vestno in odgovorno delo je prejel vrsto priznanj, med drugim tudi odličje Antona Janše II. stopnje. Le tri dni pred smrtjo smo mu izročili priznanje za več kot 50 let čebelarjenja in skromno darilo ob 80-letnici življenja. Nepričakovano je umrl 8. junija letos.

**Čebelarska družina
Ruše**

IVAN ROTAR

Slovo od naših dragih in vzornih čebelarjev nas prizadane in zaseka v nas globoke in nikdar v celoti zaceljene rane. Ivanova smrt (24. 2. 1996) nas je globoko prizadela, ker ga je nepričakovano iztrgala iz naše sredine. Ženi je vzela moža, šestim otrokom skrbnega očeta, nam čebelarjem pa nadvse priljubljenega in aktivnega člana društva.

Pokojni se je rodil pred 65 leti. Prvi roj je ogrebel že kot 15 let star fant in ga ohranil vse do zdaj, celo za 70-krat ga je povečal. Bil je vzoren čebelar, zlasti so ga cenili mladi. Nešteto jih je spremljal na republiška tekmovanja. Pri graditvi doma čebelarjev je sodeloval od postavitve temeljnega kamna do pridobitve uporabnega dovoljenja. Ker je bil tudi avtoprevoznik, je ves gradbeni material, potreben za graditev doma, zvozil zastonj.

Za neutrudno delo v Čebelarskem društvu je prejel odličji Anton Janša III. in II. stopnje. Zveza Čebelarskih društev Slovenije pa mu je leta 1988 podelila odličji Anton Janša I. stopnje.

Ivan je bil 28 let tudi član upravnega odbora našega društva. Nikoli se ni okorelo oklepal starega, če je spoznal, da je novo boljše.

Na njegovi zadnji poti smo ga pospremili številni čebelarji in mu zaželeli miren počitek v kra-

ju, kjer se je začela in tudi končala njegova življenjska pot. Pri odprtem grobu se je v imenu društva od njega poslovil Vinko Zibelnik z besedami:

Saj umreti ni težko,
ker živel si lepo,
ko pa poslednja ura pride,
tej nobeden ne uide.

**Vinko Zibelnik – predsednik
ČD POLHOV GRADEC**

JOŽE ŠEMROV

Julija letos smo se logaški čebelarji poslovili od enega najstarejših članov naše čebelarske družine.

Rodil se je leta 1910 v veliki kmečki družini s sedmimi otroki. Veselje do čebelarjenja je pokazal že pri sedmih letih, ko je »čebelaril« s čmrlji, za katere je sam izdelal tudi posebne panjčke-zabojčke.

Prvo čebeljo družino mu je dala mati in počasi se je njegovo čebelarstvo razširilo na 40 pridobitnih panjev. Kot izučeni mizar je panje izdeloval sam, čebelaril pa je tudi kot prevoznik. Čebele je po železnici prevažal v Liko, Prekmurje in na Primorsko, svoje bogato znanje pa je rad razdajal mlajšim, ki so se zbirali pri njem.

Čebelaril je do konca, čebele pa je razdelil svojim trem otrokom, ki bodo nadaljevali družinsko tradicijo čebelarjenja.

**Čebelarsko društvo
Logatec**

PETER MOHORKO

Rojen je bil leta 1943, živel pa je pri starših v Rušah. Izučil se je za kovinostrugarja in delal v Tovarni dušika v domačem kraju. Že kot otrok je rad pomagal očetu pri delu s čebelami. Zaradi očetove ostarelosti in bolezni je bila skrb za čebele vedno bolj prepuščena njemu.

Od leta 1993 pa je povečini čebelaril samostojno z 8 do 10 družinami. Vestno in odgovorno se je poglobil v čebelarstvo in se tudi dejavno vključil v delo čebelarske družine. Bil je izjemno dobrosrčen in priljubljen, saj je rad pomagal znanecem in prijateljem pri različnih opravilih. Za posledicami srčnega infarkta je umrl 12. maja letos.

**Čebelarska družina
Ruše**

ČMRLJI – PRIJAZNI KRILATI KOSMATINČKI – BLIŽNJI SORODNIKI ČEBEL

JANEZ GRAD (nadaljevanje)

Tako so Angleži v 19. stoletju pripeljali čmrlje na Novo Zelandijo, saj brez njih detelja ni uspevala. Če boste opazovali cvetoče grmičke ali rastline, boste opazili, da na nekaterih brenči vse polno čebel, čmrlja pa ni nobenega. Čmrlji so glede izbire cvetja bolj izbirčni kot čebele. Narava je poskrbela, da si čmrlji in čebele delijo delo, seveda pa oboji skupaj obiskujejo številne rastline.

Kam uvrščamo čmrlje

Kot piše Chinery, 1993, lahko opredelimo čmrlje takole: razred Insecta (žuželke) – red Hymenoptera (čebele, mravlje, ose...) – družine Apidae (čebele) – vrsta Bombus (čmrlji).

Čmrlji torej spadajo v družino čebel. Veliko različnih vrst živi predvsem na severni polobli, celo v arktičnih področjih. Vseh je približno 300 vrst; v Veliki Britaniji živi 19 »pravih« vrst čmrljev (Bombus) in še 6 vrst tako imenovanih »kukavic« (Psithyrus), ki za svoj razvoj izkoriščajo paše čmrljev, podobno kot kukavica izkorišča druge ptice. Kukavičja matica ob zavzetju gnezda navadno umori matico čmrljeve družine, če ji ne pobegne iz gnezda, in ustrahuje, po potrebi pa s pikom tudi delno pokonča delavke ter jih zaslužni. Nato zalega lastno vrsto. Pri kukavicah ni delavk, so le matice in troti. Zanimiva opazovanja uporov čmrljev – delavk proti zavojevalski kukavici opisuje ob koncu 19. stoletja živeči ljubitelj in opazovalec čmrljev Sladen (Sladen, 1989). Tudi pri nas živi več kot 20 različnih vrst čmrljev, ki se med seboj zelo razlikujejo po »obleki« – od zelo lepe pisano obarvane, do dolgočasne enobarvne, pa tudi po velikosti, kraju in času gnezdenja, po vrsti cvetic, ki jih obiskujejo, po razdalji, ki jo premagujejo, da pridejo do hrane, po višini letanja in še po čem. Tako razlikujemo sivčke, črnčke, rjavčke, črnčke z rdeče-oranžnim zadkom ali »ritko«, majhne sivčke z blede roza obarvanim zadkom, lepe čno-rumeno-črno-bele zemeljske čmrlje (Bombus terrestris), majhne črno-rumene-črno-

oranžne čmrlje (Bombus pratorum) in druge, omenjenim bolj ali manj podobne vrste. Več o tem pišejo v svojih delih Sladen, Prys-Jones in Corbet. Nekateri čmrlji naredijo gnezdo v zemlji – v mišjih, voluharjevih in drugih gnezdih, nekateri v odpadnem senu, slami in podobnem, v gospodarskih poslopih na deželi, nekateri v gozdu – v stelji in zemlji, nekateri pa na površju travnikov, kjer iz mahu in drobnih travnatih bilk spletajo prijetno topla in varna gnezda. Večina čmrljev živi v družinah, ki jih vzredi matica ob pomoči delavk. Družine so bolj ali manj številne, odvisno od vrste čmrljev in življenjskih razmer; če so jim le-te naklonjene (ne preveč dežja in mraza spomladi in poleti, dovolj hrane, nemoten obstoj in razvoj družine), bomo našli gnezda z več deset ali celo s sto do dvesto delavkami, pa tudi družine z le po dvema ali nekaj več delavkami.

Življenje čmrljev

Čmrljeve družine so enoletne. Njihovo življenje se začne spomladi in konča jeseni, ko zmanjka hrane in se ohladi.

Pri nekaterih vrstah, ki gnezdi v zemlji, pride mlada lanska matica, ki je skupaj s sestrami edina od družinskih članov preživela zimo, iz svojega prezimovališča (luknje, stelje...) na plano že marca ali celo februarja, pri tistih, ki spletajo gnezda v travi, pa aprila. Najprej se ogreje in poišče hrano na resi, žafranu, borovnicah, mačicah in podobnem, nato pa išče primeren kraj za gnezdo. Pri tem je zelo izbirčna in skrbna. Pomembna je vlaga v gnezdu! Čmrlji, katerih družine so v zemlji, radi v ta namen uporabijo zapuščeno mišjo ali voluharjevo gnezdo, čmrlji v gozdu si napravijo topel dom iz suhega listja, ki ga zgrizejo na majhne koščke, čmrlji na travnikih pa si ga spletejo iz travnih bilk in mahu, ki ga nagrebejo iz okolice gnezda. Seveda je to zelo naporno in občudovanja vredno delo, saj mora zgrajeno gnezdo zavarovati družino (satje in zalego) pred dežjem, soncem in mrčesom; predvsem mravlje bi hitro

zasegle in oropale gnezdo, če bi le lahko ugotovile, kaj je v kupčku mahu in trave. Ko je gnezdo spleteno, začne matica, ki je še vedno sama, graditi satje – lončke z voskom iz svojih žlez, vanj pa nato prinaša cvetni prah, ki ga v obliki drobnih kepic prinese na svojih nožicah; čebelarji pravijo tem kepicam obnožina. To je hrana za naraščaj, ki ga matica zaleže v satne lončke. V začetku naredi in zaleže matica le nekaj lončkov manjše velikosti, nato pa skrbi za dom: s svojo telesno temperaturo 30–35°C ogreva satje; celo pri zunanji temperaturi samo 8°C segreje satje na 20–30°C (Schneider, Zell, 1984). To počne toliko časa, dokler se ne izležejo prvi čmrlji. Ti so zato navadno manjši kot pozneje izleženi. Na diagramih 1 in 2 so prikazani datumi, ko sem prvič v letu opazil matico oziroma delavko določene vrste ali vrst. Diagram 1 prikazuje črno-rumeno-črno-bele in/ali črno-rumeno-črno-oranžne čmrlje. Oboji gnezdi v zemlji in zato nanje spomladanska mrzla obdobja in celo sneg ne vplivajo pogubno.

Diagram 2 prikazuje sive in/ali črne čmrlje, katerih gnezda so spletena na površju – med travo in so zato zelo izpostavljena vremenskim vplivom. Čmrlje smo opazovali na širšem območju vasi Petelinje, občina Dol pri Ljubljani. S slik je mogoče sklepati tudi o spomladanskem vremenu v teh letih.

Ko na pašo že leta nekaj letošnjih čmrljev, vsi so delavke, matica ne zapušča več gnezda in v njem praviloma ostane vse do svoje smrti. Če so življenjske razmere primerne, se družina množi, še vedno samo z delavkami. Ko razvoj družine doseže svoj vrh, seveda je to pri različnih vrstah različno – od junija do avgusta, zaleže matica nekaj ličink, iz katerih zrastejo mlade matice in trotki – samčki. Samčki so precej manjši od matic in jih hitro lahko zamenjamo z delavkami. Pri nekaterih vrstah imajo daljše tipalnice kot delavke, imajo pa tudi zadek, sestavljen iz sedmih obročkov, matice in delavke pa imajo le šest obročkov. Mlade matice nekaj dni letajo iz gnezda na prosto v bližnjo okolico. Tam jih pričakujejo troti, ki so gnezdo zapustili že prej. Matice in troti določene vrste se prepoznavajo po vonju posebne snovi, ki jo izločajo v ta

namen. Matica, ki odleti na praho, poišče mesto, ki ga je nekje v okolici gnezda označil trot (na listih, vejicah ter biljkah rastlin), tam pa jo trot ulovi in oprahi. Pojav sem že večkrat opazoval; matica in trot sta se prašila na tleh v travi. Pri močnih družinah pa včasih večje število trotoev obletava kar gnezdo in čaka na matice, da odletijo iz nje. Troti se nikoli več ne vrnejo v gnezdo, čeprav čutijo, da so v njem še mlade matice. Hranijo se kar sami. Zanimivi so sivčki in črnčki, saj se oprahujejo tudi navzkrižno. Tako imamo potem gnezda

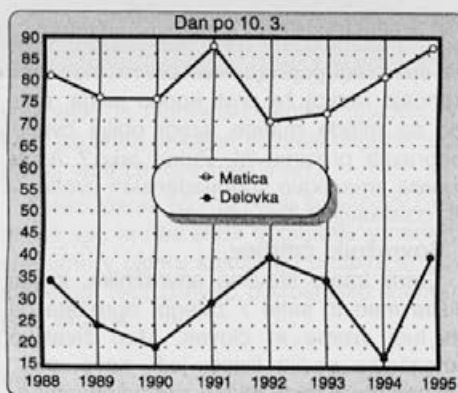

Diagram 1:
Dan v letu, ko je bila opažena prva matica-delavka čmrljev, ki gnezdi v zemlji.

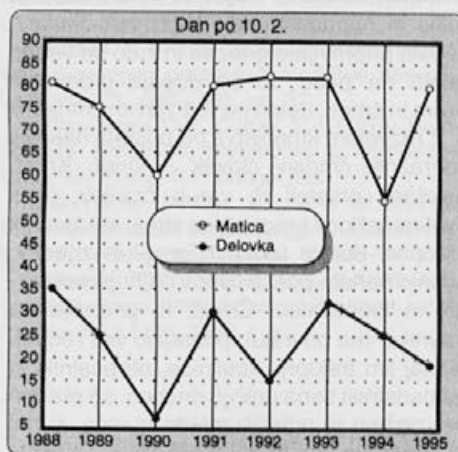

Diagram 2:
Dan v letu, ko je bila opažena prva matica-delavka sivih ali črnih čmrljev, ki gnezdi na površju.

sivih in črnih čmrljev. Po nekaj dneh svatovanja mlade matice zapustijo družino in se skrijejo v prezimovališče. Otrpnejo in čakajo, da jih prebudijo spomladanske tople sapaice. Stara matica in družina se hitro starata, število čmrljev se zmanjšuje, ker matica preneha zalegati. Pomanjkanje hrane in mraz dokončno umorita družino, stara matica pa navadno zaradi utrujenosti in starostne izčrpanosti umre že poleti.

Življenjska doba čmrljeve družine traja pri večini čmrljev od spomladi (marec, april) do jeseni (september, oktober, celo začetek novembra). Nekateri pa živijo tudi precej manj. Tako na primer majhni črno-rumeni-črno-oranžni čmrlji (*Bombus pratorum*), ki se spomladi pojavijo med prvimi, navadno končajo razvoj že proti koncu junija, nato pa se mlade matice, sredi obilja cvetja, odpravijo prezimovat. Zakaj tako? Ali je morda zmanjkalo spomladanskih cvetic, ki jih obiskujejo? Kdo ve.

Sovražniki čmrljev

Čmrlji imajo številne sovražnike, ki jim dišita med in satje z zalego, ogrožata pa jih tudi vreme in človek. Med živalske sovražnike sodijo lisice, ježi, kače, miši, krti, nekatere vrste ptičev, predvsem srakoper, šoja in vrana, ker jih lovijo med letom ali na cvetovih. Poleg njih lovijo tudi mravlje, vešče, muhe in molje. Zelo nevaren je srakoper. Iz južnih krajev se vrne v začetku maja in napada matice tistih vrst čmrljev, ki šele pripravljajo gnezda in zato še vedno letajo na pašo; to se dogaja predvsem sivim in črnim, delno pa tudi rjavim čmrljem.

Z razvojem kmetijstva pa postaja največji sovražnik čmrljev človek – kmet. Kmet, nekdanji prijatelj in varuh čmrljev, je s svojimi težkimi kmetijskimi stroji, strupenimi škropivi, obilico umetnih gnojil in zgodnjo košnjo nehote postal njihov najhujši sovražnik in uničevalec. Čmrlji, ki gnezdijo na travnikih (na površju), postajajo vse redkejši, saj jim traktorji, kosilnice, obračalniki in nakladalniki sena uničijo družino, še preden se izležejo in odletijo mlade matice, ki naj bi prihodnje leto nadaljevale vrsto. Čmrlji si iščejo zavetišča v gozdovih, na strminah, v živih mejah in ob obrežjih potokov, kjer še raste kaj grmičevja. Pa še tu se življenjske razmere slabšajo, saj v nižinah s težko

mehanizacijo odstranjujejo vse žive meje in izravnavajo vse izbokline ter vdolbine, v hribovitih predelih pa odstranjujejo vse skale in večje kamenje, da bi traktor lažje dosegel sleherni kotiček polja ali travnika. Kot povsod smo tudi pri tem Slovenci zelo dosledni in brez občutka za škodo, ki jo povzročamo naravi in samim sebi.

Pomembno je, da se končno vprašamo in zavemo, kakšno nevarnost za naravo pomeni to naše početje. Z nekoliko odrekovanja oziroma s prepuščanjem nekaj travnikov naravi, z opazovanji pokošenih travnikov in zavarovanjem gnezd čmrljev ali celo z ogrebanjem čmrljev na pokošenih travnikih bi lahko rešili pred uničenjem številne njihove družine. S tem bi pred izumrtjem rešili nekaj tako značilnih naših vrst čmrljev, kot so sivčki, črnčki in črni z oranžnim zadkom, brez katerih naše podeželje ne bo več takšno, kot je bilo pred leti in kakršnega imamo radi.

POMOČ ČMRLJEM – OGREBANJE IN GOJENJE

Veliko otrok in tudi odraslih ima rada čmrlje, podobno kot čebele. V obdobju splošne mehanizacije in uničevanja vsega naravnega pa samo opazovanje, kaj se v naravi in z naravo dogaja, ni dovolj. Čmrlje je možno lepo ogrebiti, še najlaže sivčke in črnčke, ki so najbolj ogroženi. Ogrebemo jih, če je njihov dom v nevarnosti, sicer je bolje in tudi prav, da jih pustimo pri miru in jih zavarujemo pred plenilci, kot so lisice in ježi. To lahko storimo tako, da jih prekrijemo s kovinsko mrežo, ki jo uporabljamo proti voluharju, in mrežo pritrdimo. Če čmrlje ogrebemo, jih s satjem in mahom vred prenesemo v škatlo za čevlje ali v primerno velik lesen panjiček s pokrovom na vrhu. Zelo moramo paziti, da pri tem ne izgubimo matice. Ker bo med ogrebanjem vzletelo veliko čmrljev, nekateri pa so tudi na paši, pustimo panj na mestu, kjer je bilo gnezdo, vse do poznega večera. Šele nato odnesemo družino domov. Čmrlje postavimo na topel kraj, vendar ne smejo biti izpostavljeni močnemu soncu, zato po potrebi nad panjičkom naredimo senco. V škatlo ali panj moramo dodati nekaj mahu ali sena, da bo satje na toplem. Čmrlji satje vedno skrbno obdajo z mahom ali podobno suho snovjo,

Moj »čmrljak« v katerem imam naseljene družine čmrljev. Foto: B. Zupančič

če pa je v škatli prevročje, ga odkrijejo in z brenčanjem hladijo.

Pri opazovanju te prelepe in koristne žuželke boste doživeli veliko prijetnih uric, vendar pa tudi skrbi. Zelo boste morali paziti, da boste dostop do gnezda preprečili mravljam, moljem in veščam. Mravlje bodo pojedle ves med ter ustrahovale in razpršile družino, vešče pa bodo požrle vse satje in mah prepredle z gosto in močno mrežo, ki je čmrlji ne morejo predreti. Takšna družina je uničena, če je pravočasno ne očistimo zajedalcev in ne preložimo v drug panj, vešče oziroma njihove ličinke pa požgemo. Molji slabijo družino, niso pa njen smrtni sovražnik.

Če boste prihodnje leto dovolj zgodaj pripravili panjiček na istem mestu, kot ste ga imeli lani, seveda očiščen in na novo napolnjen s svežim (posušenim) mahom, se bodo matice vrstile vanj. Ker jih bo verjetno več, ki so se izglele iz tega panja, je prav, da pripravite tri ali več panjev, sicer bodo matice v boju za nov dom pomorile druga drugo. Če imajo matice možnost izbiranja med več panji, se izogibajo medsebojnemu srečanju in spopadam in le po naključju lahko izbruhnejo boji. Tako lahko gojimo predvsem tiste vrste čmrljev, ki v naravi spletajo gnezda na površini zemlje (sivi, črni, črni z oranžnim zadkom, rjavi) in imajo torej radi suho in toplo gnezdo. Čmrlji, ki gnezdiijo v zemlji (črno-rumeno-črno-beli zemeljski in njim sorodni čmrlji), pa ne bodo radi ostali v panju, saj potrebujejo

vlažnejšo in hladnejšo okolico gnezda. V tujini so imeli nekateri ljubitelji uspehe tudi pri tej vrsti čmrljev (glej vire).

Toliko tokrat. Morda pa je že napočil čas, da se vsi, ki nas skrbi dogajanje v naravi, srečamo v okviru kakšnega društva in postanemo vest preveč potrošniško usmerjene družbe.

VIRI:

1. Chevallerie, H. (1985). Wo die Ungarische Linde blüht, gehen die Hummeln zugrunde, Welt, 8. avg. 1985.
2. Chinery, M. (1993). INSECTS of Britain & Northern Europe, Collins Field Guide, Harper Collins Publishers, London 1993.
3. Erman, R. (1995). Zadnji let čmrljev (reportaža z avtorjem prispevka), Nedeljski dnevnik, Ljubljana, 23. april 1995, str. 37.
4. Prys-Jones, O.E., Corbet, S.A. (1978). Bumblebees, Naturalists Handbooks 6, Cambridge University Press, Cambridge 1987.
5. Schneider, P., Zell, A. (1984). HUMMELN Die unterschätzten Bestäubungs – Spezialisten, Bild der Wissenschaft 8–1984, str. 48–54.
6. Sladen, F.W.L. (1989). THE HUMBE-BEE, Logaston Press, Little Logaston, Woonton, Herefordshire HR3 6QH, 1989.

ZAHVALA

Avtor se zahvaljuje gospodoma M. Debelaku in B. Zupančiču za lepe posnetke, dr. L. Pfajfarju pa za izdelavo skic.

**Janez Grad,
Petelinje 16,
1262 Dol pri Ljubljani**

GROSUPELJSKI ČEBELARJI NA OBISKU PRI JANEZU PISLAKU

prof. JANEZ MIHELIC

Prizadevno društvo ČD Grosuplje (predsednik g. Žnidaršič in tajnik g. Kolenc) je tudi letos za vse člane društva organiziralo zanimiv in zelo poučen izlet na katerega so povabili tudi mene, za kar se jim tudi zahvaljujem. Z njimi sem prebil nekaj prijetnih uric.

V lepem septemberskem dnevu so čebelarji, člani Čebelarkega društva Grosuplje obiskali največjega slovenskega čebelarja Janeza Pislaka iz Apač pri Kidričevem. Poleg njegovega čebelarstva so si ogledali tudi podjetje za predelavo piščancev Perutnina Ptuj. Za zaključek pa je sledil še ogled Logarske doline in za konec še pogostitev v tamkajšnjem planinskem domu. Prvi daljši postanek po odhodu od doma je bil v Apačeh pri čebelarju Janezu Pislaku. Naj povem, da g. Pislaka zelo veliko obiskujejo čebelarji iz vseh slovenskih krajev pa tudi iz tujine, tako sem bil pri njem že dober teden dni prej z nemškimi čebelarji iz okolice Hamburga, o njihovem obisku pa bom pisal v eni od naslednjih števil Čebelarja. Vse pohvale vredno je, da g. Pislak rad sprejema obiske čebelarjev, če mu le čas to dopušta. Prepričan sem, da noben drug slovenski čebelar ni sprejel in pogostil toliko čebelarjev kot prav on.

Prav tako pristrčno je sprejel tudi grosupeljske čebelarje.

Seveda pa je najbolj zanimivo Pislakovo čebelarstvo in odlična organizacija dela. V enem sestavku je to težko opisati vse, zato bom opisal

le to, kar smo videli in kar nam je Janez povedal. V tem času se je letošnja čebelarska sezona že zaključila in začela se je že nova, s pripravami čebel za zimo in za naslednjo sezono. V delavnici, ki nam jo je razkazal so v veliki vinski preši stiskali medene pokrovce in ostanke medenega satja ter prizidke v velike voščene kolače. Tudi na ta način se pokrovci lepo ločijo od medu. Velike kolače pa lahko čebelar tedaj, ko nima veliko dela prekuha v lep vosek. Ogledali smo si njegov način točenja medu, ki je enostaven, saj uporablja sod, nad katerim ima stojalo za medene sate, v sodu pa je veliko cedilo, na katerega padajo medeni pokrovci.

Pokazal je tudi svojo izvedbo AŽ panja, ki ga je sam izpopolnil tako, da je vgradil v prednjo steno panja begalnico, matično rešetko pa je pomaknil proti zadnjemu delu lesenega okvirja tako da jo lahko pred točenjem zapre s posebno drsno lesenitno ploščo, čebele se po begalnici v sprednji steni umaknejo iz medišča v plodišče in s tem si prihrani delo z ometanjem čebel. Seveda morajo biti mediščna žrela zaprta drugače bi nastal hud rop. Njegova iznajdba je tudi »priklopnik«
kakor ga sam imenuje. Uporablja ga že vrsto let in ga lahko doda ali kot podaljšek medišču ali plodišču, predvsem pa ga uporablja za pripravo narejencev, pa tudi za prašenje matic. V prazno plodišče AŽ panja se točno prilega in tako zelo hitro družinam brez ali z slabimi maticami doda rezervno družino, da se

Janez Pislak je tako po domače sprejel grosupeljske čebelarje.

Foto: J. Mihelič

Velika preša za stiskanje medenih pokrovcev.
Foto: J. Mihelič

vleti. V izjemnih letinah pa mu lahko služi tudi kot dodatno medišče. Na plemenilni postaji pa jih uporablja tudi kot panje za trotarje, saj takšnim družinam z neoplojenimi maticami dodaja trotovsko satje, ki ga le te zelo lepo negujejo prav tako pa kasneje tudi trote. Da je Janko Pislak naš največji čebelar potrjujejo podatki. Ima okoli 2500 panjev in letno vzredi preko 15.000 matic. Večino čebel prevaža na posebej za to prirejenih prikolicah z po 72 panji. Prikolice po dve naenkrat vleče z močnim traktorjem na pasišča v Prekmurje in na Pohorje. Seveda pa je njegov glavni pridelek pri čebelah matični mleček, ki ga pridela okoli 20 dag na družino v sezoni. Zaposluje sezonsko do 16 delavcev, ki so priučeni. Še mnogo zanimivega je povedal tudi o vzreji matic, pa o tem kdaj drugič.

Čas nas je že priganjal, a najbolj zagreti še vedno niso hoteli odnehati z vprašanji o vzreji in o boleznih čebel. Prišel je čas slovesa, žal, prehitro, zato so mu grosupeljski čebelarji zaželeli še veliko uspehov in mu v spomin izročili v glino žganega čebelarja z vršo na rami in kranjiči, ki je je izdelal njihov član. Janez Pislak se jim je zahvalil za izredno lep spominek in že odhiltonovemu delu naproti.

Pislakovi »priklopniki« so uporabni tudi za prevoz medenega satja do doma kjer med iztočijo.

Tudi v Perutnini na Ptujju so nas zelo lepo sprejeli. Razkazali so nam obrat za klanje in predelavo piščancev, ki je izredno dobo opremljen in visoko mehaniziran. To je nujno, saj dnevno zakoljejo in predelajo 70.000 piščancev. Presenetili sta nas izredna čistoča in skrb za kakovost izdelkov. Lahko rečem, da je podjetje brez dvoma na evropski ravni. Pripravili so nam tudi kosilo iz njihovih izdelkov in vodja prodaje nam je predstavil podjetje in nove izdelke.

Nato smo jo že dobre volje »mahnil« proti Logarski dolini, kjer smo si ogledali slap Rinka

Matično rešetko z drsno lesenitno ploščo si je izmislil sam že pred leti in jo uspešno uporablja.

Predsednik ČD Grosuplje g. Janez Žnidaršič izroča spominsko darilo g. Pislaku. Foto: J. Mihelič

Vodstvo društva je bilo zaradi dobre organizacije na koncu očitno zelo zadovoljno.

in prelepo alpsko dolino, saj jih je le malo enakih v Evropi. Za zaključek je bil seveda obvezen tudi skupinski posnetek, sledila pa je še pogostitev v planinski koči, kjer je postajalo razpoloženje vedno bolj veselo in sproščeno ob zvokih harmonike, ki jo je pridno raztegoval čebelar Škufca. Bilo je lepo in prijetno in tudi zato se čebelarji radi družimo v naših društvih. Vodstvu grosupeljskih čebelarjev želim, da za svoje člane organizira še veliko tako prijetnih izletov.

Za spomin pa še posnetek v prelepem okolju. Foto: J. Mihelič

HENRIK ZALETEL – ČEBELARSKI ROMANTIK

MARJAN DEBELAK (nadaljevanje)

»Sem ljubiteljski čebelar in veselim se medu, če ga prinesejo, vendar to ni glavno, kar imam od čebel,« zatrjuje Henrik.

Zdaj pa prosim, povej, kakšen zanimiv vesel ali žalosten dogodek iz tvojega čebelarjenja.

»Dragi prijatelj, odkrito bom povedal, da sem pri čebelah doživel največ lepih trenutkov, nekaj pa je bilo tudi grenkih,« nadaljuje Henrik svojo pripoved.

Da bodo tudi drugi, predvsem manj izkušeni čebelarji vedeli, kje lahko čebelar naredi napako, je opisal tragični dogodek, ki se mu je pripetil. Imel je poln čebeljak čebel – več kot 30 družin. Bile so v najlepšem razvoju in izdatno je medilo, ko je nekega dne ob koncu dela v čebelnjaku opazil, da v njem leta tudi nekaj moljev ali vešč. V roke je vzel razpršilec proti mrčesu, da bi jih uničil, in sredstvo razpršil po čebelnjaku. Panji so bili namreč zaprti in ni si mislil, da bi moglo biti kaj narobe. K čebelam se je vrnil čez nekaj ur. Že bežen pogled pred panje mu je odkril katastrofo. Večina čebel je umrla. Strupeni plin, ki uničuje insekte, je prodril skozi reže panjev k čebelam in jih pomoril. Bilo je obupno. Od vseh družin je v prihodnjih dneh lahko sestavil le pet panjev. Mrtvice je nosil z vedri na kup in jih sežigal.

»Bilo mi je grenko pri duši, kot bi pil pelin. Nikoli ne bom pozabil. Sam sem bil kriv.«

Veselih dogodkov pri čebelah pa je pri Henriku nešteto. Najbolj je srečen, če je s čebelami vse v redu. Če matica lepo zalega, če čebele lepo izletavajo in nosijo koške obnožine.

Henrik, kako uporabljáš čebelje pridelke za svoje zdravje in počutje? Vem, da kdaj tudi prespiš v čebelnjaku. Kakšni so občutki?

»Čebele so zame zdravilo. Če sem slabe volje ali bolan, grem k čebelam, in to me

razveseli in pozdravi.« Prepričan je, da je med res zdravilo. Volja do življenja in med sta ga rešila smrti po hudi operaciji hrbtenice. Dve leti je bil na berglah, pa je ozdravel in bil po tistem že več kot petdesetkrat na Triglavu in številnih drugih gorah. Na leto zaužije približno 50 kg medu. Vzame ga petkrat na dan. Kar tako, z žlico, v čaju, mleku ali vodi. Kar 70 odstotkov zaužite hrane dobi z medom. Tudi sicer poje zelo malo.

»Živim kot pračlovek.«

Čebelji piki so zanj zdravilni in hvaležen je čebeli, če ga piči, čeprav mu je žal, ker mora čebela zato umreti. Pravi, da ga je včasih pičilo veliko čebel. Zakaj? Čebele zahtevajo čistega človeka. Ne sme biti prepoten ali odisavljen. Biti mora brez zadaha. Poleg tega na razdraženost čebel vplivajo tudi posebne pašne in vremenske razmere, tako da so nasršene in napadalne.

Odkar čebelarji, pri delu s čebelami ni uporabljal zaščitnih oblačil. V čebelnjaku velikokrat tudi prespi. Posluša šumenje čebel in uživa panjske vonjave. Glasba čebel ga uspava, zdravi in pomirja, »kot bi me angelčki zibalí«. Le kdo ne bi rad tega doživel tudi v svojem čebelnjaku?!

Kakšen je tvoj način dela s čebelami?

»Čebele so kot dojenčki, zato je treba z njimi nežno ravnati.« Srce ga boli, če čebelo med pregledovanjem poškoduje. Dela natančno in snažno. Nikakor ne vihravo ali površno. Vse mora biti narejeno stoodstotno, ne glede na to, koliko je narejenega. Mati ga je tako vzgojila in tega se drži.

O čebelah sva že precej govorila. Kaj pa tvoji drugi konjički?

»Čebele so zame konjiček številka ena. Nato pridejo hribi, kolesarjenje in vrtnarjenje.« Henrik bi bil rad več kot 24 ur na dan pri čebelah in prav toliko v hribih, na kolesu

Henrik skrbno pregleda vsak sat in izmeče trotovske bube iz pokrite zalege na pladenj na katerem imajo kasneje pojedino si-ničke. Foto: M. Debelak

in v vrtičku. Torej mu zmanjkuje veliko časa. Dolgočasje ne pozna. Ko je pri čebelah, bi bil rad že v hribih in pri drugih konjičkih. To je Henrikova največja težava!

Med tvoje konjičke morda lahko uvrstiva tudi tvoje veselje do dobre družbe, tvojo družabnost, ki je sicer v nasprotju s samotarskim življenjem.

»V resnici sem veseljak. Če slišim harmoniko, bi kar zaplesal. Igram na orglice. 25 let sem bil v pevskem zboru.«

Vedno pa mu ni do zabave. Ko so ga zadnjič na Vršiču silili, naj zaigra na orglice, ki jih vedno nosi s seboj, jih je zavrnil, saj je ves dan iskal v plazju ponesrečenega alpinista.

Pri športnih podvigih na kolesu ali tekih Henrika privlači veselje do družbe in zdravilnost takega početja. Nikoli ne pretirava. Ko pride na cilj, zavriska in zaigra na orglice.

Da vse to zmoreš, se gotovo držiš nekega življenjskega reda. Kakšen je ta red?

»Vsako jutro se umijem z mrzlo vodo. Ko si kuham kavo, telovadam. Nato grem k čebelam, mojim »lumpkom« in v vrtiček.« To ga napolni z zadovoljstvom. Ob dveh ali treh popoldne na hitro pripravi skromen obrok hrane. Nato gre na delo in po užitek

nazaj v svojo oazo. »Človek mora stalno migati. Je kot potoček, ki žubori čez kame-nje. Na Vršiču sta dva potočka, ki žuborita kot Straussovi valčki. Vendar moraš imeti posluš za to simfonijo.«

Ob koncu Henrik, se vrniva k čebelam in čebelarjem. Kaj bi še povedal?

»Čebelarjem, posebno mladim, če so se odločili, da bodo čebelarili, naj povem, da morajo najprej imeti v sebi ljubezen do čebel. Vzeti pa si morajo tudi čas in se oborožiti s potrpljenjem. Na silo ne gre. Pri čebelarjenju naj ne bo edini smoter dobiček. Saj je toliko drugega, kar nam dajejo te živalice, če jih v resnici vzljubimo. Če te ljubezni ni, bo prej ali slej nekaj narobe. Neko leto medi, nato pa par let nič. Utegne se zgoditi, da bo čebelar, ki v sebi nima ljubezni do čebel, vse pustil in vse bo propadlo.«

Hvala za pogovor, prijatelj Henrik, in še veliko srečnih dni z vsemi tvojimi konjički!

Kaj bi rad dodal? Čebelarstvo pri nas ne more izumreti, dokler bodo živeli takšni čebelarji. Streti jih ne morejo nobene slabe letine, še manj pa brezbržnost države.

Če pa bomo k temu dodali še vse večje znanje čebelarjenja, bomo imeli tudi več medu in naše delo bo »bogato« poplačano.

ČEBELARSKA DRUŽINA PREDDVOR JE PRAZNOVALA

Razvijanje prapora ČD
Predvor.

V Preddvoru smo se 7. julija zbrali čebelarji in povabljeni gostje in se udeležili slovesnega razvitja novega prapora. Svoj prvi prapor smo razvili ob 77-letnici obstoja naše družine. Največ zaslug za razvitje prapora imata občina Predvor in župan gospod Zadnikar, saj se zelo zanimata za delovanje čebelarjev v kraju. Naš župan je bil praporu tudi boter. Seveda moramo omeniti tudi vse druge darovalce sredstev, zlasti pa zakonca Klakočar s Srednje Bele. Tudi gospa Tončka Klakočar je bila botra

praporu. Ob slovesnosti smo se spomnili vseh, ki so zaslužni, da se čebelarstvo prenaša iz roda v rod, še posebej pa g. Lackmayerja, znanega slovenskega čebelarja in pisatelja, ki je župnikoval in čebelaril v Preddvoru.

Ob praznovanju želimo, da bi še naprej delovali tako zgledno in dosegali še večje uspehe, tako pri organizaciji kot pri delu. Čebele in naravo bomo skušali ohraniti našim zanamcem.

Predsednik ČD
Jožef Koki

Predsednik Čebelarske
družine Predvor g. Jože
Kokol je prevzel prapor od
botre in botra prapora.

KOVINOPLASTIKA MEDJA
MEDJA FRANČIŠEK EDVARD s.t.
Lipce 7/b BLEJSKA DOBRAVA
TEL. & FAX (064) 874-037
64273 BLEJSKA DOBRAVA

ČEBELARSTVO MEDJA FRANC

Čebelarje obveščamo, da smo razvili v sodelovanju z dr. vet. med. Janezom Jelencem, prof. Janezom Miheličem in g. Milanom Megličem posebno za AŽ panj prilagojeno pripravo za zatiranje varoze z mravljinčno kislino imenovano

HLAPILNIK MED – JA,

ki je bil prvič predstavljen čebelarji javnosti na posvetovanju v Polju pri Ljubljani februarja 1996. Nudimo vam ga skupaj z mravljinčno kislino.

Hlapilnik je sestavljen iz

- PE posodice velikosti 130 cm³
 - pokrova, ki hermetično zapira posodico ter izrezom za posebni mrežasti vložek za vstavitev pivnika
 - mrežastega vložka dimenzije 9 x 5 cm
 - 100 ml PE stekleničko z mravljinčno kislino, laboratorijsko čisto op.p. 60 %
- Sirina in dolžina hlapilnika sta prilagojeni za montažo v 1/2 AŽ sata v gradilniku širine 24 mm in dolžine 190 mm skupaj s pivnikom pa je višina 100 mm. Priloženo je tudi navodilo za uporabo in steklenička s 100 ml laboratorijsko čiste 60 % mravljinčne kisline.

Prednaročila sprejemamo na gornji naslov. Priporočamo naročila preko čebelarskih družin ali društev z osebnim prevzemom. Hlapilnik je zaščiten.

Se priporočamo!

ČEBELARSKA TRGOVINA

Olajšajte si delo pri shranjevanju sadnih sokov in vina. Shranjevanje v posodah iz nerjaveče pločevine je praktično, hitro in preprosto.

Idelujemo vse vrste nerjavečih posod.

Logar

Delovni čas:
vsak dan od 8. do 12. ure
in od 14. do 18. ure
ob sobotah od 8. do 12. ure.

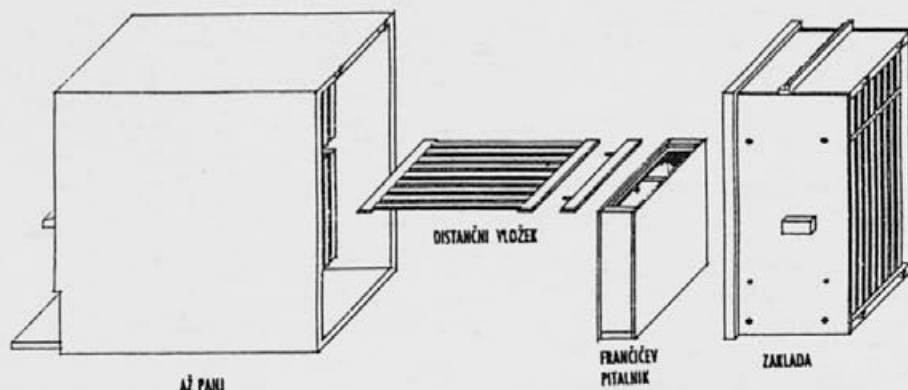
LOGAR TRADE, d.o.o., Čebelarstvo, proizvodnja in trgovina
Zupanova 1, 4208 Šenčur, tel. (064) 41 663, faks: (064) 41 499

MIZARSTVO KRŽE – z dolgoletno tradicijo – VRHNIKA

Izdelujemo kakovostne AŽ panje po konkurenčnih cenah. Panji so iz kakovostnega smrekovega lesa in rogljičeni (cinkani). Satniki so iz lipovega lesa in vrtani za žičenje. Desetsatne AŽ panje lahko dobite takoj, za ostale vrste panjev tipa AŽ pa sprejemamo naročila.

NOVO! Sprejemamo tudi naročila za izdelavo in dobavo ORIGINALNIH ZAKLAD, distančnih vložkov in pitalnikov za 10-satne AŽ panje po najnovejših izpopolnitvah avtorjev I. Frančiča in M. Debelaka.

Franc Krže, Idrijska 10, 61360 Vrhnika, telefon (061) 751-317

Časopis Slovenski čebelar je ustanovilo »Slovensko čebelarsko društvo za Kranjsko, Štajersko Koroško in Primorsko« leta 1898.

Izdaja ga Čebelarska zveza Slovenije, Cankarjeva 3/II, 61000 Ljubljana, tel.: (061) 210-992, fax: 126-13-35.

Časopis izhaja v Ljubljani vsakega 1. v mesecu in je oštevilčen z zaporedno številko meseca. Časopisni (izdajateljski) svet sestavljajo: Lojze Peterle, inž. Marjan Debelak, prof. Janez Mihelič, dr. Jože Šnajder, dr. Janez Poklukar, dr. Aleš Gregorc.

Uredniški odbor sestavljajo: prof. Janez Mihelič, inž. Jože Babnik, dr. Jurij Senegačnik, dr. Janez Poklukar, mag. Mira Jenko-Rogelj, inž. Marjan Debelak, dr. Aleš Gregorc in dr. Janko Božič.

Glavni in odgovorni urednik: prof. Janez Mihelič.

Lektorica: prof. Nuša Radinja.

Letna naročnina za nečlane je za leto 1996 4.550,00 SIT. Posamezna številka stane 450,00 SIT.

Članarina, skupaj z naročnino za Slovenski čebelar, je 4.000,00 SIT.

Člani imajo pravico do enega brezplačnega oglasa do 20 besed v tekočem letu, vsako nadaljnjo besedo pa plačajo po veljavnem ceniku za splošne oglase.

Cene reklamnih oglasov: cela barvna stran na ovitku 50.000,00 SIT, v sredini 30.000,00 SIT, pol strani 15.000,00 SIT, četrt strani 7.000,00 SIT. Popust pri ceni za 3- do 5-kratno objavo je 10 odstotkov, za 6- do 10-kratno objavo 20 odstotkov, za celoletno objavo 30 odstotkov. Cena splošnih oglasov je 40,00 SIT za besedo, enako tudi za osmrtnice, ki vsebujejo več kot 40 besed. Številka tolarskega žiro računa pri APP v Ljubljani je: 50101-678-48636.

Po mnenju Ministrstva za informiranje Republike Slovenije (23/39-92) je mesečnik Slovenski čebelar proizvod informativnega značaja (13. točka tarifne številke 3), za katere se plačuje 5-odstotni prometni davek.

Tiska KURIR p.o. Ljubljana, Parmova 39.

Oblikovanje naslovnice: Boštjan Debelak.

Rokopisov in nenaročenih fotografij ne vračamo.

**Vrhunski dezinficent
nove generacije. Dokazano
učinkovit proti vsem družinam
virusov, bakterijam, mikoplazmam, plesnim in glivicam.**

Področja uporabe Virkona S:

- > *uzreja živali (površine in oprema v hlevih, stajah in prostorih za pse in mačke ipd.),*
- > *prireja mleka (dezinfekcija opreme in površin v molziščih),*
- > *perutninarstvo,*
- > *ribogojnice,*
- > *čebelarstvo,*
- > *klavnice, živinski sejmi, prevozna sredstva in predelava hrane,*
- > *površine in oprema v gospodinjstvu.*

**Virkon S je rožnatosiv vodotopen prašek.
Za dezinfekcijo najpogosteje uporabljamo
1-odstotno delovno raztopino rožnate
barve (ena 50-gramska vrečka na
5 litrov mlačne vode).**

